

“รายงานวิจัยฉบับพิเศษ”

หุ้กุ่มการละหมาด ตามอิมาม ผ่านการใช้ไฟสด หรือถ่ายทอด เสียงตามสาย

تقرير الضرورة بحكم الائتتمام بمجرد الصوت والصورة

โดย อบูมุฮัมมัด อัลมุอ์ตซซุบิลลาฮฺ ริฎอ อะหฺมัด สมะดี หะฟีเซาะฮฺลลอฮฺ
แปลโดย อูบัยบานะฮฺ ฟัตยะตุลฮัก

คำนำผู้เรียบเรียง

การสรรเสริญทั้งหลายเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ผู้ทรงเปิดเผยหิกมะฮ์ของการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และทรงให้มันเป็นทั้งที่ประจักษ์ และทรงแฝงความลับแห่งความเป็นรูปูบียะฮ์ของพระองค์ในสรรพสิ่งที่มิได้อยู่ ซึ่งใครที่พยายามศรัทธาต่อพระองค์อย่างสุดหัวใจเขาก็จะประจักษ์รับรู้ และใครที่ทู่มเพคั้นหาเหตุผลเหตุของการแสดงถึงความเป็นบ่าวเขาก็จะเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ขอการสดุดีและความสันติสุขปลอดภัยพึงมีแด่ผู้ที่นำพาประชาชาติของเขาจนนำไปสู่การได้รับความเมตตา และได้จัดสรรองค์ความรู้แห่งวะฮยูของอัลลอฮ์แก่ทายาทของเขา (บรรดาอุละมาอ์) จนทำให้ความรู้นี้ได้แผ่ขยาย และแด่เครือญาติของเขาที่ได้รับสิทธิพิเศษให้มีความบริสุทธิ์ และปราศจากความมุ่นหมอง รวมถึงแต่บรรดามิตรสหาย (เศาะหาบะฮ์) ของเขาที่ได้รับเกียรติให้เป็นผู้สืบทอด จนทำให้พวกเขาเป็นกลุ่มคนที่มีความใกล้ชิดที่สุด และแด่ผู้ที่ปฏิบัติตามพวกเขาในเรื่องหลักการสำคัญของศาสนาและแนวทางต่างๆ ของสุนนะฮ์ด้วยดี จนทำให้พวกเขามีความพึงพอใจต่ออัลลอฮ์และได้รับความพอพระทัยจากพระองค์

หลังจากเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสผ่านระบบทางเดินหายใจ (ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ หรือโควิด 19) ในช่วงต้นเดือนมกราคม ค.ศ. 1441 ตรงกับช่วงปลายของเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2019 ครอบคลุมทุกพื้นที่ส่วนใหญ่ของโลกใบนี้ ซึ่งมันได้แพร่กระจายไปทั่วทุกประเทศ จนกระทั่งอุละมาอ์ส่วนใหญ่ได้ฟัตวาให้ปิดมัสญิดและให้ผู้คนละหมาดที่บ้านของตัวเอง ทั้งนี้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคและเพื่อป้องกันผู้คนจากการแพร่กระจายของโรคระบาด ทำให้การละหมาดญะมาอะฮ์และญะมาอะฮ์ (วันศุกร์) รวมถึงบรรยากาศของการทำอิบาดะฮ์ในมัสญิดได้หยุดชะงักไป ซึ่งส่งผลให้บ้านของอัลลอฮ์ (มัสญิดต่างๆ) ไม่มีเสียงอะซานและเสียงแห่งการรำลึกถึงอัลลอฮ์และการอ่านอัลกุรอานได้เจียบสังัด ผู้คนจึงได้ร้องเรียนต่ออัลลอฮ์ในสิ่งที่พวกเขาได้ประสบ ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าการละหมาดญะมาอะฮ์นั้นมีความประเสริฐและมีผลบุญที่มหาศาล ดังนั้นผู้คนต่างเตาบัตตัวและร้องไห้เสียใจในสิ่งที่พวกเขาได้พลาดไป และการที่พวกเขาได้ห่างหายจากการไปบ้านของอัลลอฮ์ ในขณะที่เดือนเราะมะฎอนได้ใกล้เข้ามาถึงในปีนี้ แต่ผู้คนก็ยังคงหวาดกลัวกับการแพร่กระจายของโรคระบาด และยังคงจำเป็นที่จะต้องกักตัวอยู่แต่ในบ้าน ซึ่งส่งผลให้พวกเขาถูกห้ามจากการละหมาดญะมาอะฮ์ทั้ง 5 เวลาและละหมาดตะรอวีหฺในเดือนแห่งอัลกุรอานที่มัสญิด จึงมีความจำเป็นที่บรรดาอุละมาอ์จะต้องค้นหาตัวบทหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้และทำให้วัตถุประสงค์หลักของหลักการศาสนาได้บรรลุผล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้คนสามารถปรับตัวให้เข้าใกล้กับพระผู้อภิบาลและศาสนาของพวกเขาได้มากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงได้ค้นคว้ารายงานชิ้นนี้ด้วยการรวบรวมหลักฐาน รวมถึงทัศนะของบรรดาอุละมาอ์ในมัซฮับต่างๆ ที่บ่งชี้ถึงการอนุญาตให้ละหมาดญะมาอะฮ์และญะมาอะฮ์โดยไม่ต้องเดินไปยังมัสญิด เช่น การที่ผู้คนละหมาดในบ้านของตนเองโดยตามเสียงของอิมามที่ละหมาดในมัสญิด หรือผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่มีการไลฟ์สดทั้งภาพและเสียง ในขณะที่เกิดวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบและมีความจำเป็นที่ชัดเจน ซึ่งข้าพเจ้าพบว่ามันมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวบทหลักฐานต่างๆ ที่กล่าวถึงวิกฤตการณ์เช่นนี้ และสอดคล้องกับทัศนะและหลักฐานต่างๆ ที่บรรดาอุละมาอ์ในมัซฮับต่างๆ ได้ระบุไว้ โดยข้าพเจ้าได้รวบรวมประเด็นต่างๆ ในราย

งานวิจัยชิ้นนี้และได้ชี้แจงด้วยหลักฐานต่างๆ ตามคำอธิบายของบรรดาอุละมาอ์ที่มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังได้ยึดมั่นต่อหลักการวินิจฉัยและการทำความเข้าใจในตัวบทหลักฐานของบรรดามุจตะฮิด พร้อมกับพยายามรวบรวมมูลเหตุของหุกุ่มต่างๆ ที่มีความสำคัญแล้วนำมาตกลึกมัน นอกจากนี้ยังได้นำเสนอแนวทางเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักการศาสนา โดยพยายามหลีกเลี่ยงจากการอุตริกรรม ด้วยการเอาใจใส่ต่อแนวทางปฏิบัติตามสุนนะฮ์ ซึ่งข้าพเจ้าได้แบ่งรายงานวิจัยฉบับนี้ออกเป็นส่วนของบทนำ บทต่างๆ 3 บท และบทปิดท้าย

ในส่วนของบทนำได้กล่าวถึงวิกฤติการณ์ที่ทำให้ชาวมุสลิมได้รับข้อผ่อนปรน โดยไม่ต้องไปร่วมละหมาดญะมาอะฮ์และญะมาอะฮ์ที่มีสติ

ส่วนบทที่หนึ่งนั้นได้กล่าวถึงหลักฐานต่างๆ ที่อนุญาตในประเด็นนี้

บทที่สองได้กล่าวถึงหลักฐานจากบรรดาอุละมาอ์ในมัซฮับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้

บทที่สามได้กล่าวถึงเงื่อนไขสำคัญที่ต้องคำนึงในการปฏิบัติตามประเด็นนี้

และปิดท้ายด้วยการกล่าวถึงข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้นำและนักวิชาการต่อวิกฤติการณ์นี้ ซึ่งข้าพเจ้าได้เรียกรายงานวิจัยฉบับนี้ว่า “ตักรียร อัญญาเราะฮุเราะฮุ บิหุกุ่ม อัลออดีมาม บิมุญร็อร็อด อัสเศาะดัต วัศศุเราะฮุ” หรือ **รายงานวิจัยฉบับพิเศษ “หุกุ่มการละหมาดตามอิมามผ่านการไลฟ์สดหรือถ่ายทอดเสียงตามสาย”**

ขอต่ออัลลอฮ์ ตะอาลา ให้การงานนี้ของข้าพเจ้ามีความบริสุทธิ์เพื่อแสวงหาพระพักตร์ที่มีเกียรติของพระองค์ และให้เป็นไปเพื่อการเชิดชูพระดำรัสของพระองค์ เกิดเกียรติศาสนาของพระองค์ รวมถึงเพื่อให้วัตถุประสงค์หลักของหลักการศาสนาได้บรรลุผล และขอให้อารมณีย์ใฝ่ต่ำของข้าพเจ้าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมัน และขอให้ข้าพเจ้าได้หลีกเลี่ยงจากการโอ้อวด การทำเพื่อชื่อเสียง และรื้อหาคำพูดที่ชื่นชมจากผู้คน และขอให้ชาวมุสลิมทุกคนได้รับความพึงพระทัยจากพระองค์ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงคัมครองและผู้ทรงสามารถ

สารบัญ

- 1 คำนำผู้เรียบเรียง
- 4 บทนำ วิกฤตการณ์ที่ทำให้ชาวมุสลิมได้รับข้อผ่อนปรน โดยไม่ต้องไปร่วมละหมาดญุมอะฮ์และญะมาอะฮ์ที่มีสญูด
- 7 บทที่หนึ่ง หลักฐานต่างๆ ที่อนุญาตในประเด็นนี้
- 7 1.หลักฐานจากอัลกุรอาน
- 10 2.หลักฐานจากหะดีษ
- 10 2.1 หะดีษที่หนึ่ง
- 10 2.2 หะดีษที่สอง
- 11 2.3 หะดีษที่สาม
- 12 2.4 คำอธิบายหะดีษ
- 18 3.หลักฐานจากอิจญ์มาอ์
- 19 บทที่สอง หลักฐานจากบรรดาอุละมาอ์ในมัซฮับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้
- 19 1.มัซฮับอัลหะนะฟีย
- 20 2.มัซฮับอัชชาฟีอีย
- 22 3.มัซฮับอัลมาลิกีย
- 22 4.มัซฮับอัลหัมบะลีย
- 25 บทที่สาม เงื่อนไขสำคัญที่ต้องคำนึงในการปฏิบัติตามประเด็นนี้
- 26 คำถามเสริมของผู้แปลจากการให้คำตอบของผู้เขียน
- 27 บทปิดท้าย ข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้นำและนักวิชาการต่อวิกฤตการณ์นี้

บทนำ

วิกฤติการณ์ที่ทำให้ชาวมุสลิมได้รับข้อผ่อนปรน โดยไม่ต้องไปร่วมละหมาดญุมอะฮ์และญะมาอะฮ์ที่มีสติ

วิกฤติการณ์นี้เกิดขึ้น เนื่องจากโรคระบาด (โควิด 19) ได้ส่งผลให้คนที่ติดเชื้อมีโอกาสเสียชีวิต ถึงแม้ว่าสถิติของการสูญเสียนั้นยังอยู่ในจำนวนที่น้อย แต่ความอันตรายของมันได้ส่งผลให้คนที่ติดเชื้อมีโอกาสเสียชีวิต ตามการยืนยันของผู้เชี่ยวชาญและคณะแพทย์ และเนื่องจากตัวเชื้อโรคและการแพร่ระบาดจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งได้ส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรง เพราะมันสามารถแพร่เชื้อแก่คนที่อยู่ใกล้ชิดทางฟอยละฮ์องจากระบบทางเดินหายใจของผู้ป่วยเมื่อผู้ป่วยไอหรือจาม หรือจากการสัมผัสผู้ป่วยโดยตรง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการติดเชื้อ ประกอบกับความเชื่อมั่นที่ว่าทุกอย่างมันเกิดขึ้นตามการกำหนดของอัลลอฮ์

ในเมื่อความอันตรายของมันเป็นที่ประจักษ์ชัด และมันเป็นไปตามกฎที่นักอูศูลกล่าวว่า “สิ่งที่คาดอยู่ในสถานะของความมั่นใจ” ด้วยเหตุนี้บรรดาอูละมาฮ์ส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันจึงพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องแยกกันอยู่เพื่อป้องกันการติดเชื้อ และเป็นการปฏิบัติตามข้อเสนอทั่วไปที่สอดคล้องกับหลักการศาสนาที่กำหนดในเรื่องการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ดังที่ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลิม ได้กล่าวว่า

وَفَرٍّ مِنَ الْمَجْدُومِ كَمَا تَفَرُّ مِنَ الْأَسَدِ

“จงหนีโรคเรื้อน (และหมายรวมถึงโรคติดต่ออื่นๆ) เหมือนหนีสิงโต” (บันทึกโดยอัลบุคอรีในหนังสืออัศเศาะฮี้หฺ หมายความว่าด้วยการแพทย์ บทโรคติดต่อ)

และมีระบุในหนังสือเศาะฮี้หฺมุสลิม ในบทสุดท้ายของหมวดว่าด้วยการแพทย์ จากหะดีษที่รายงานโดยท่านอัมร์ บินอัลอะซริต จากบิดาของท่าน ได้เล่าว่า “มีชายคนหนึ่งจากคณะทูตชาวอะกีฟเป็นโรคเรื้อน (ได้มาหาท่านนบีเพื่อทำการสัตยาบัน) ดังนั้นท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลิม จึงกล่าวแก่เขาว่า

إِنَّا قَدْ بَايَعْنَاكَ فَارْجِعْ

“เราได้รับการทำสัตยาบันของท่านแล้ว ดังนั้นท่านจงกลับไปเถิด” (โดยไม่จับมือ)

และมีระบุในเศาะฮี้หฺมุสลิมว่า บทว่าด้วย

لَا عَدْوَى، وَلَا طَيْرَةٌ، وَلَا هَامَةٌ، وَلَا صَفَرٌ، وَلَا نَوْءٌ، وَلَا غَوْلٌ، وَلَا يُورِدُ مُمْرِضٌ عَلَى مُصِحِّ

“ไม่มีความเชื่อใดๆ เกี่ยวกับโรคระบาด ลางร้าย นกฮูก เตือนเศาะฟิร ดวงดาว ภูตผี ปีศาจ (เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะก่ออันตราย แต่ทุกอย่างที่มันเกิดขึ้นล้วนเป็นไปตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ โดยที่มีสิ่งต่างๆ เป็นสาเหตุเท่านั้น) และอย่านำสัตว์ที่ป่วยมารวมกับสัตว์ที่สุขภาพดี (และหมายรวมถึงอย่านำคนที่ป่วยมารวมกับคนที่สุขภาพดี)”

มีรายงานจากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ ว่า ท่านเราะสูลุลลอฮฺ คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวว่า

لَا يُورِدُ مَرَضٌ عَلَى مُصِحِّ

“และอย่านำสัตว์ที่ป่วยมารวมกับสัตว์ที่สุขภาพดี (และหมายรวมถึงอย่านำคนที่ป่วยมารวมกับคนที่สุขภาพดี)”

และมีระบุในหนังสือเศาะฮีหฺ อัลบุคอรีห์ หมวดว่าด้วยการแพทย์ บทว่าด้วยเรื่องโรคระบาด ว่า “ท่านอุมร์ได้ออกเดินทางมุ่งไปยังเมืองซาม แต่ขณะที่เดินทางไปถึงหมู่บ้านสิรฆอ (หมู่บ้านแห่งหนึ่งใกล้กับเมืองตะบูก ซึ่งใกล้กับเมืองซาม) ก็มีข่าวแจ้งไปยังท่านอุมร์ว่าเกิดโรคระบาดที่เมืองซาม เมื่อรับรู้เช่นนั้นท่านอับดุลเราะหมาน บินเอาฟ์จึงบอกแก่ท่านอุมร์ว่า ท่านเราะสูลุลลอฮฺ คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวว่า

إِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ، فَلَا تَقْدُمُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا، فَلَا تَخْرُجُوا فِرَارًا مِنْهُ

“เมื่อพวกท่านได้ยินถึงโรคระบาดในแผ่นดินใดก็ตาม พวกท่านอย่าได้ไปยังแผ่นดินนั้น และเมื่อมันเกิดขึ้นที่แผ่นดินใดในขณะที่พวกท่านอยู่ ณ ที่นั้น พวกท่านก็อย่าได้เดินทางออกจากที่แห่งนั้นเพื่อหนีจากมัน”

หะดีษเหล่านี้ล้วนบ่งชี้ว่าการติดเชื้อจากโรคระบาดนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ หากมันเป็นไปตามที่อัลลอฮฺทรงประสงค์ และถือเป็นเหตุผลที่ศาสนาสั่งใช้ให้เฝ้าระวังและจำกัดวงการระบาดของมันให้ได้แคบที่สุด และแน่นอนว่าการหาทางปกป้องจากมันนั้นไม่ได้เข้าข่ายการตั้งภาคีในแง่ของการหวาดกลัวต่อสิ่งอื่นร่วมกับอัลลอฮฺหรือการยึดมั่นต่อความสามารถในการจัดการวิกฤติด้วยตัวของเราเองเพียงอย่างเดียว (โดยที่ไม่พึ่งพาอัลลอฮฺ) แต่ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการทำในสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผล เช่นการอิมที่เกิดจากการกิน และการเป็นชิ้นส่วนที่เกิดจากการตัด เป็นต้น ดังนั้นการปกป้องจากโรคระบาดนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทำในสิ่งที่เป็นเหตุผล โดยมีหลักการศาสนาและวัตถุประสงค์ของหลักการศาสนาเป็นบรรทัดฐาน

หลังจากที่ผู้คนถูกสั่งห้ามไม่ให้รวมตัวที่มีสติเพื่อละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺ ทำให้ส่งผลต่อการดำรงหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของศาสนา นั่นคือ การดำรงรักษาศาสนาด้วยการละหมาดและการแสดงอัตลักษณ์ของการละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺ แต่หลังจากที่ได้พิจารณาแล้วได้เห็นว่า การละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺนั้นไม่ได้มีชูรูกและรูกุนใดๆ ที่ไม่สามารถทำได้นอกจากเรื่องสถานที่ นั่นคือมีสติ ในขณะเดียวกันก็ยังสามารถปฏิบัติตามรูกุนและชูรูกอื่น ๆ ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้วัตถุประสงค์หลักของการสร้างมีสญิดนั้นยังคงบรรลุได้ นั่นคือ การชุกริตต่ออัลลอฮฺ และการแสดงอัตลักษณ์ของหลักการศาสนา โดยไม่ทำให้การละหมาดฟิรฎูและอิบาดะฮฺต่างๆ ถูกยกเลิกไปอย่างสิ้นเชิง ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะค้นคว้างานวิจัยที่กล่าวถึงการอนุญาตให้ละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺโดยไม่มีกรรวมตัวที่มีสติ เช่นการที่ผู้คนได้ละหมาดตามอิมามในขณะที่พวกเขาอยู่ในบ้าน พร้อมกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่ถูกกำหนดสำหรับการละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺ ซึ่งเนื้อหาที่ข้าพเจ้าจะนำเสนอในบทความนี้ ภายหลังจากนี้ แต่ก่อนที่จะเข้าถึงเนื้อหาของมันนั้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจในประเด็นที่มีความคิดเห็นที่ต่างกันและการ

นำเสนอประเด็นหลักของรายงานวิจัยฉบับนี้เสียก่อน ทั้งนี้เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งประเด็นที่เรากำลังจะกล่าวถึงคือ

- หุ้่มการละหมัดตามอิมามในบ้านของตนเองเพียงลำพังหรือหลายคน โดยตามอิมามที่กำลังละหมัดในมัสนิดหรือสถานที่อื่นๆ
- ซึ่งเขาสามารถที่จะฟังเสียงและเห็นการปฏิบัติของอิมาม และสามารถที่จะปฏิบัติตามอิมามในทุกอิริยาบถของการละหมัด โดยไม่ว่างเว้นจากการรับรู้อิริยาบถของอิมาม
- ไม่ว่าเขาจะละหมัดเป็นมะอ์มูมในบ้านตนเองที่ใกล้กับมัสนิดหรือไกลออกไป จะละหมัดโดยต่อแถวจากมัสนิดหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งในกรณีที่มีถนนหนทาง แม่น้ำ หรือสะพานขวางกั้นระหว่างเขากับอิมาม
- เช่นกรณีของคนทีละหมัดเป็นมะอ์มูมปฏิบัติตามเสียงตามสายหรือภาพวิดีโอไลฟ์สดที่ทำให้เขาสามารถมองเห็นอิริยาบถและเสียงของอิมาม
- โดยอิมามและมะอ์มูมได้ละหมัดในเวลาเดียวกันไม่ว่าจะในหมู่บ้าน ในเมือง ในจังหวัด หรือสถานที่ใดก็ตาม
- ไม่ว่าจะเป็นมะอ์มูมละหมัดญุมอะฮ์หรือฟัรฎูทั้ง 5 เวลา หรือละหมัดสุนัต เช่น ละหมัดตะรอวิหฺ หรือละหมัดอีด เป็นต้น
- โดยเงื่อนไขสำคัญของการละหมัดเช่นนี้คือ ต้องเกิดเหตุวิกฤติการณ์เฉกเช่นที่เราประสบนี้ ซึ่งมีโรคระบาดที่ส่งผลอันตรายต่อผู้คนจนต้องละทิ้งจากการรวมตัวละหมัดที่มีมัสนิด
- ส่วนกรณีใดก็ตามที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขนี้หรือไม่มีวิกฤติการณ์เช่นที่เกิดขึ้นนี้ โดยยังคงสามารถเดินไปและรวมตัวที่มีมัสนิดได้เป็นปกติ ก็ไม่สามารถใช้หุ้่มนี้เป็นแนวปฏิบัติได้

เฉพาะวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้เท่านั้นที่จะเข้าข่ายในข้อเสนอของเรา และนี่คือเนื้อหาที่เราตั้งใจจะกล่าวถึงมัน

บทที่หนึ่ง

หลักฐานต่างๆ ที่อนุญาตในประเด็นนี้

1. หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ตะอาลา ได้ดำรัสในสุเราะฮ์อัลหัจญ์ อายะฮ์ที่ 78 ความว่า

﴿ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ 78 ﴾ [الحج: 78]

“และจงต่อสู้เพื่ออัลลอฮ์ ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่แท้จริงเพื่อพระองค์ พระองค์ทรงคัดเลือกพวกเจ้า และพระองค์มิได้ทรงทำให้เป็นการลำบากแก่พวกเจ้าในเรื่องของศาสนา ศาสนา (ที่ไม่ลำบาก) คือศาสนาของอิบรอฮีม บรรพบุรุษของพวกเจ้า พระองค์ทรงเรียกชื่อพวกเจ้าว่ามุสลิมิน ในคัมภีร์ก่อนๆ และในอัลกุรอานเพื่อเราะฮ์ฮูจะให้เป็นพยานต่อพวกเจ้า และพวกเจ้าจะได้เป็นพยานต่อมนุษย์ทั่วไป ดังนั้นพวกเจ้าจงดำรงการละหมาด และบริจาคซะกาต และจงยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ พระองค์เป็นผู้คุ้มครองพวกเจ้า เพราะพระองค์คือผู้คุ้มครองที่ดีเลิศ และผู้ทรงช่วยเหลือที่ดีเยี่ยม”

ท่านอิบนุกะษีร ได้อธิบายว่า คำดำรัสที่ว่า “พระองค์ทรงคัดเลือกพวกเจ้า” หมายถึง โอ้ประชาชาติที่อัลลอฮ์ทรงคัดเลือกให้มีความดีเลิศเหนือประชาชาติอื่นๆ และให้ได้รับความประเสริฐ ได้รับเกียรติ รวมถึงได้รับความพิเศษด้วยการให้มีเราะฮ์ฮูที่ดีที่สุดพร้อมกับการมีชะรีอะฮ์ที่สมบูรณ์ที่สุด และคำดำรัสที่ว่า “และพระองค์มิได้ทรงทำให้เป็นการลำบากแก่พวกเจ้าในเรื่องของศาสนา” หมายถึง พระองค์มิได้บังคับพวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าไม่สามารถที่จะปฏิบัติมันได้ และไม่มีสิ่งใดที่พวกเจ้าต้องปฏิบัติมันด้วยความยากลำบาก นอกจากพระองค์จะให้มือผ่อนปรนและให้ทางออกแก่พวกเจ้าเสมอ ซึ่งการละหมาดถือเป็นรูกุนที่สำคัญที่สุดของรูกุนอิสลามถัดจากการกล่าวชะฮาดะฮ์ทั้งสอง ซึ่งกำหนดให้ละหมาด 4 ร็อกอะฮ์ในขณะที่ไม่ได้เดินทาง และให้ละหมาด 2 ร็อกอะฮ์ในขณะที่เดินทาง และในช่วงวิกฤตการณ์ที่มีความหวาดกลัว (เช่นในศึกสงคราม) ก็ให้อิมามบางคนละหมาดเพียง 1 ร็อกอะฮ์ ตามที่มีระบุในหะดีษ นอกจากนี้ยังมีการละหมาดในขณะที่เดินเท้าหรืออยู่บนพาหนะทั้งที่ผืนหน้าไปยังทิศกิบลัตหรือไม่ก็ตาม เช่นเดียวกันในการละหมาดสุนัตในขณะที่เดินทางที่ให้ละหมาดโดยหันไปยังทิศกิบลัตหรือไม่ก็ได้ ส่วนการยืนละหมาดนั้นก็เป็นที่อนุญาตในกรณีที่มีอาการเจ็บป่วย ดังนั้นคนที่เจ็บป่วยจึงสามารถที่จะนั่งละหมาดได้ และถ้าหากไม่สามารถอีกก็ให้ละหมาดด้วยการนอนตะแคง

นอกจากนี้ยังมีข้อผ่อนปรนและขออนุโลมอีกมากมายในการปฏิบัติข้อสั่งใช้ที่เป็นฟิรฎูและวาญิบ และด้วยเหตุนี้ท่านนบี อะลัยฮิสลาม จึงกล่าวว่า

بُعِثْتُ بِالْخَيْفَةِ السَّمْحَةِ

“ฉันถูกส่งมาด้วยกับหะนีฟียะฮฺ (หลักการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์) และสัมหะฮฺ (มีความเรียบง่าย)”

และท่านนบีได้กล่าวแก่ท่านมูอาซและท่านอับมูซา ในครั้งที่ท่านนบีได้ส่งทั้งสองไปปฏิบัติภารกิจยังเยเมนว่า

بَشِيرًا وَلَا تَنْقِرًا وَيَسِيرًا وَلَا تُعَسِّرًا

“จงแจ้งข่าวดีและอย่าทำให้เตลิดหนี และจงทำให้เรียบง่ายและอย่าทำให้ยากลำบาก”

ซึ่งหะดีษที่กล่าวถึงเรื่องนี้มีอยู่อย่างมากมาย ด้วยเหตุนี้เองท่านอับนุอับบาสจึงอธิบายคำดำรัส “และพระองค์มิได้ทรงทำให้เป็นการลำบากแก่พวกเจ้าในเรื่องของศาสนา” ไว้ว่า “ไม่ได้ทำให้ศาสนาเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก”

ในส่วนนี้ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ข้อบ่งชี้จากอายะฮฺข้างต้นคือ ความยากลำบากของการเดินทางไปละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺที่มีสติปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว และหากความยากลำบากเป็นสิ่งที่ศาสนาผ่อนปรน ก็อนุญาตให้ปรับเปลี่ยนสถานที่สำหรับใช้ละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺ นั่นคือมีสติปัญญา และด้วยรูปแบบใดก็ตามที่สามารถทำให้อัตลักษณ์ของศาสนาประการนี้บรรลุผล ก็สมควรที่จะดำรงมันขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อไม่ให้หลักการศาสนาถูกยกเลิกและเพื่อไม่ให้ผู้คนว่างเว้นจากการดำรงคำสั่งใช้

ท่านจงใคร่ครวญดูว่า ในอายะฮฺข้างต้น อัลลอฮ์ได้ตรัสถึงการดำรงการละหมาด การจ่ายชะกาต และการยึดมั่นในคำสั่งใช้ของพระองค์ไว้ท้ายสุดหลังจากได้ตรัสถึงประการต่างๆ หนึ่งในนั้นคือ การละเว้นความยากลำบากในศาสนา นั่นเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า จำเป็นต้องรักษาการดำรงการละหมาดเท่าที่สามารถทำได้ เพราะมันคืออัตลักษณ์ของศาสนาที่ไม่อนุญาตให้ละทิ้งเลย และส่วนหนึ่งจากการดำรงการละหมาดคือ การละหมาดญุมอะฮฺและญะมาอะฮฺ ซึ่งรูปแบบใดก็ตามที่สามารถปฏิบัติให้บรรลุผลได้ก็จำเป็นที่จะต้องพยายามปฏิบัติมัน ทั้งนี้เพื่อการดำรงอัตลักษณ์นั้นให้บรรลุผล – อัลลอฮฺทรงรู้ดียิ่ง

นอกจากนี้ยังมีคำดำรัสของอัลลอฮ์ ตะอาลา ในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 286 ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เช่นกัน พระองค์ได้ดำรัสว่า

﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا

مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ ۖ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا ۗ إِنَّكَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

[البقرة: 286]

“อัลลอฮ์จะไม่ทรงบังคับชีวิตหนึ่งชีวิตใดนอกจากตามความสามารถของชีวิตนั้นเท่านั้น ชีวิตนั้นจะได้รับการตอบแทนดีในสิ่งที่เขาได้แสวงหาไว้ และชีวิตนั้นจะได้รับการลงโทษในสิ่งชั่วที่เขาได้แสวงหาไว้ โอ้พระเจ้าของพวกเรา! โปรดอย่าเอาโทษแก่เราเลย หากพวกเราลืมหืมหรือผิดพลาดไป โอ้พระเจ้าของพวกเรา! โปรดอย่าได้บรรทุกภาระหนักใด ๆ แก่พวกเรา เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงบรรทุกมัน แก่บรรดาผู้ที่อยู่ก่อนหน้าพวกเรา มาแล้ว โอ้พระเจ้าของพวกเรา! โปรดอย่าให้เราแบกสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นใด ๆ แก่พวกเรา ที่จะแบกมันได้ และโปรดได้ทรงอภัยแก่พวกเราและยกโทษให้แก่มิใช่ และเมตตาแก่พวกเราด้วยเถิด พระองค์นั้น คือ ผู้ปกครองของพวกเรา ดังนั้นโปรดได้ทรงช่วยเหลือพวกเราให้ได้รับชัยชนะเหนือกลุ่มชนที่ปฏิเสธศรัทธาด้วยเถิด”

ช่วยคุณพระเราะหมาน อัลสะออดี ฮิมะฮุลลอฮ์ ได้อธิบายอายะฮ์นี้ในหนังสือตัสวีร์ “ตัสวีร์ อัลกะรีม อัลเราะหมาน” ไว้ว่า เมื่อคำดำรัสของอัลลอฮ์ ตะอาลา นี้ได้ถูกประทานลงมา “และถ้าหากพวกเจ้าเปิดเผยสิ่งที่อยู่ในใจของพวกเจ้า หรือปกปิดมันไว้ก็ตาม อัลลอฮ์จะทรงนำสิ่งนั้นมาชำระสอบสวนแก่พวกเจ้า (สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 284)” ชาวมุสลิมต่างรู้สึกวิตกกังวลเพราะเข้าใจว่าสิ่งต่างๆ ที่พวกเขานึกคิดในจิตใจนั้นจะต้องถูกนำมาชำระสอบสวน ดังนั้นอัลลอฮ์จึงบอกพวกเขาในอายะฮ์นี้ว่า “พระองค์จะไม่ทรงบังคับชีวิตหนึ่งชีวิตใดนอกจากตามความสามารถของชีวิตนั้นเท่านั้น” หมายถึงพระองค์จะทรงสั่งใช้ให้ปฏิบัติตามที่เขามีความสามารถเท่านั้น และพระองค์จะไม่ทรงบังคับให้ทำสิ่งที่เหนือความสามารถและสิ่งที่ทำให้พวกเขาต้องวิตกกังวล ดังที่อัลลอฮ์ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า “และพระองค์มิได้ทรงทำให้เป็นการลำบากแก่พวกเจ้าในเรื่องของศาสนา” ดังนั้นพื้นฐานของคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งสร้างความลำบากแก่จิตใจอย่างแน่นอน ในทางกลับกันมันได้เป็นอาหารแก่จิตวิญญาณและยาบำรุงรักษาแก่ร่างกาย และเป็นสิ่งที่ยกป้องจากสิ่งอันตรายทั้งหลาย ซึ่งอัลลอฮ์ ตะอาลา ได้สั่งใช้ปวงบ่าวของพระองค์ในสิ่งที่เป็นความเมตตาและความกรุณาธิคุณ อย่างไรก็ตามหากการปฏิบัติตามคำสั่งใช้นั้นได้ประสบกับอุปสรรคบางประการที่ทำให้เกิดความยากลำบากก็จะมีข้อผ่อนปรนและข้ออนุโลมตามมา ซึ่งบางทีอาจจะด้วยการยกเลิกข้อบังคับนั้นหรือยกเลิกข้อบังคับบางข้อ เช่นข้ออนุโลมสำหรับคนป่วยและคนเดินทาง เป็นต้น

2. หลักฐานจากหะดีษ

2.1 หะดีษที่หนึ่ง

มีบันทึกในหนังสือเศาะฮี้หฺอัลบุคอรียฺ ในหมวดว่าด้วยการยืนละหมาดเป็นแถวคือส่วนหนึ่งของการละหมาดที่สมบูรณ์ และมีบันทึกในหนังสือเศาะฮี้หฺมุสลิมและอื่นจากนี้ ท่านอัลบุคอรียฺได้เล่าว่า ท่าน अबดุลลอฮฺ บินมุฮัมมัด เล่าแก่เราว่า ท่าน अबดุลรอซซอก เล่าแก่เราว่า ท่านมะอฺมัร เล่าแก่เราว่า จากท่านฮัมมาม บินมุหนับ บิฮฺ จากท่านอบีฮุร็อยเราะฮฺ จากท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กล่าวว่า

إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ، فَلَا تَخْتَلِفُوا عَلَيْهِ، فَإِذَا رَكَعَ، فَارْكَعُوا، وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا، وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا، فَصَلُّوا جُلُوسًا أَمْجَعُونَ، وَأَقِيمُوا الصَّفَّ فِي الصَّلَاةِ، فَإِنَّ إِقَامَةَ الصَّفِّ مِنْ حُسْنِ الصَّلَاةِ

“แท้จริงอิمامถูกแต่งตั้งมาเพื่อให้ปฏิบัติตาม ดังนั้นพวกท่านอย่าได้ขัดแย้งกับอิمام และเมื่ออิمامรูกู พวกท่านก็รูกูตาม และเมื่ออิمامกล่าวว่า “อะมีอัลลอฮุลิมันหะมีตะฮฺ” พวกท่านจงกล่าวว่า “ร็อบบะนาละกัลหัมดุล” และเมื่ออิمامสุญูด พวกท่านก็สุญูดตาม และเมื่ออิمامละหมาดด้วยการนั่ง พวกท่านก็จงละหมาดด้วยการนั่ง และจงตั้งแถวละหมาดให้ตรง เพราะการตั้งแถวละหมาดให้ตรงนั้นคือส่วนหนึ่งของความสวยงามของการละหมาด”

ข้อบ่งชี้ของหะดีษบทนี้คือ ท่านเราะฮฺลุลลอฮฺ ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการมีอิمام คือการปฏิบัติตามเขาและไม่ขัดแย้งกับเขา ดังนั้น トラบใดก็ตามที่สามารถปฏิบัติตามอิمام ก็ถือว่าสามารถบรรลุถึงเป้าหมายของการปฏิบัติตามอิمامและการเป็นอิمامในละหมาด

2.2. หะดีษที่สอง

มีบันทึกในหนังสือเศาะฮี้หฺอัลบุคอรียฺและมุสลิม ซึ่งอัลบุคอรียฺได้กล่าวว่า “หมวดว่าด้วยเมื่อระหว่างอิمامและผู้ปฏิบัติตามอิمام มีผนังหรือสิ่งกีดขวางกั้นอยู่” และมีรายงานว่าท่านอัลหะสัน อัลบศรียฺได้กล่าวว่า “อนุญาตให้ละหมาดตามอิمام ถึงแม้ว่าระหว่างตัวท่านและอิمامนั้นมีแม่น้ำขวางกั้นอยู่” และท่านอบูมิญญัซได้กล่าวว่า “อนุญาตให้ละหมาดตามอิمامได้ ถึงแม้ว่าระหว่างทั้งสองนั้นจะมีถนนหรือกำแพงขวางกั้นอยู่ ถ้าหากเขาได้ยินการกล่าวตักบิรของอิمام”

ท่านมุฮัมมัด บินสะลาม เล่าแก่เราว่า ท่าน अबดุลอะฮฺ เล่าแก่เราว่า จากท่านยะหฺยา บินสะอีด อัลอันศอรียฺ จากท่านฮัมเราะฮฺ จากท่านหญิงอาอิชะฮฺ เล่าว่า

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي حُجْرَتِهِ، وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ، فَرَأَى النَّاسَ شَخْصَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَامَ أَنَا يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ، فَأَصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا

بِدَلِكِ، فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ، فَقَامَ مَعَهُ أَنَسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ، صَنَعُوا ذَلِكَ لَيْلَتَيْنِ - أَوْ ثَلَاثًا -
حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ، جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَخْرُجْ، فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ
ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ: «إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ»

ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม กำลังละหมาดในคำคืนหนึ่งในห้องนอน
ของท่าน ซึ่งผนังห้องมันต่ำ ทำให้ผู้คนได้เห็นอิริยาบถต่างๆ ของท่านนบี คือลัลลอฮุอะ
ลัยฮิวะสัลลัม ดังนั้นผู้คนจึงร่วมละหมาดตามท่าน แล้วผู้คนก็เริ่มมีการบอกต่อกันในเรื่อง
นี้ เมื่อมาถึงคำคืนที่สองท่านนบีก็ได้ละหมาดอีกครั้ง ผู้คนจึงได้ร่วมละหมาดตามท่านด้วย
ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้ได้เกิดขึ้นสองหรือสามคืน แต่หลังจากคำคืนนั้นท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์
คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ก็ได้พักผ่อนโดยไม่ออกมาละหมาดตามเช่นเคย ซึ่งเมื่อถึง
เวลารุ่งสาง ท่านนบีก็ได้กล่าวแก่ผู้คนที่ว่า “อันที่จริง ฉันเกรงว่าการละหมาดกียามุลลัยล
จะถูกกำหนดบังคับสำหรับพวกเจ้า”

ข้อบ่งชี้จากหะดีษข้างต้นคือ ผู้คนได้ละหมาดตามท่านนบี คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ด้วยเพียงการ
มองเห็นอิริยาบถของท่านนบีเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันท่านนบีไม่ได้ละหมาดในตำแหน่งอิมามที่มีสติ และ
ท่านอัลบุคอรีก็ได้อ้างชื่อหะดีษนี้ว่า “เมื่อระหว่างอิมามและผู้ปฏิบัติตามอิมาม มีสิ่งกีดขวางกันอยู่” และ
ท่านได้รายงานคำพูดของท่านอัลหะสันที่ “อนุญาตให้ละหมาดตามอิมาม ถึงแม้ว่าระหว่างอิมามกับมะอ์มูม
นั้นจะมีแม่น้ำขวางกันก็ตาม” นั่นเป็นการบ่งชี้ว่าเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดของการละหมาดตามอิมามคือการรับรู้
อิริยาบถของอิมาม ถึงแม้ว่าระหว่างทั้งสองจะอยู่ห่างไกลออกไปก็ตาม ซึ่งนี่คือในสภาวะการปกปิด แล้วใน
วิกฤติการณ์ที่มีความยุ่งยากลำบากก็ยิ่งแล้วใหญ่

2.3 หะดีษที่สาม

หะดีษทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการละหมาดเคาฟ (คือการละหมาดยามคัมซันเมื่อต้องประจันหน้ากับ
ศัตรูในสงคราม) ที่มีบันทึกในอัลบุคอรีและมุสลิม และอื่นจากนั้น มีการนำเสนอรูปแบบของการละหมาด
อย่างหลากหลาย ซึ่งอุละมาอ์บางคนได้ระบุว่ามรูบบแบบการละหมาดมากกว่า 10 รูปแบบ โดยในแต่ละรูปแบบ
ทำให้เงื่อนไข (ซุรฎ) หลายประการไม่ถูกปฏิบัติ แต่ศาสนาก็ยังเน้นย้ำให้ละหมาดเช่นนั้นเพื่อให้การละหมาด
ญะมาอะฮ์ได้บรรลุผล ซึ่งการละหมาดเคาฟนั้นได้สวนทางกับรูปแบบของการละหมาดตามอิมามโดยปกติอย่าง
สิ้นเชิง เช่นการตั้งแถวให้ต่อเนื่องกัน เนื่องจากพื้นที่ของสมรภูมิมรบนั้นครอบคลุมบริเวณกว้าง นอกจากนี้บาง
ช่วงบางตอนของแถวละหมาดอาจมีพวกศัตรูกั้นระหว่างนั้น นั่นทำให้ระหว่างมะอ์มูมกับอิมามนั้นมีระยะห่างที่
ไกลมาก ในกรณีเช่นนี้เองที่สอดคล้องกับวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั่นคือความหวาดกลัวที่จะรวมตัว
ละหมาดที่มีสติเฉกเช่นรูปแบบปกติ และความจำเป็นที่แต่ละคนจะต้องกักตัวอยู่แต่ในบ้านของตนเองเพื่อ
ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคระบาดและทำให้การติดเชื้อมีอัตราที่ลดน้อยลง

2.4 คำอธิบายหะดีษ

ในส่วนนี้ข้าพเจ้าขอแนะนำคำอธิบายหะดีษเพื่อทำความเข้าใจในความหมายของมัน

2.4.1 ในหนังสือฟัตหุลบารีย์ อธิบายหนังสือเศาะฮีหัลบุคอรีห์ โดยท่านอิบนุเราะญับ อัลหัมบะลี๊ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 790

มีคำอธิบายในหมวดที่ท่านอิมามอัลบุคอรี๊ได้กล่าวว่า “หมวดว่าด้วยเมื่อระหว่างอิมามและผู้ปฏิบัติตามอิมาม มีผนังหรือสิ่งกีดขวางกันอยู่” ท่านอัลหะสัน อัลบัศรี๊ได้กล่าวว่า “อนุญาตให้ละหมาดตามอิมาม ถึงแม้ว่าระหว่างตัวท่านและอิมามนั้นมีแม่น้ำขวางกันอยู่” และท่านอบูมิจญ์ลี๊ซได้กล่าวว่า “อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ ถึงแม้ว่าระหว่างทั้งสองนั้นจะมีถนนหรือกำแพงขวางกันอยู่ ถ้าหากเขาได้ยินการกล่าวตักบิรของอิมาม”

ท่านอิมามอัลบุคอรี๊ต้องการสื่อในหมวดนี้ว่า “อนุญาตให้มะอ์มูมละหมาดตามอิมามได้ ถึงแม้ว่าระหว่างทั้งสองนั้นจะมีแม่น้ำขวางกันอยู่ หรือแม้ว่าระหว่างทั้งสองจะมีกำแพงที่ปิดกั้นไม่ให้มะอ์มูมสามารถมองเห็นอิริยาบถของอิมาม ถ้าหากเขาได้ยินการกล่าวตักบิรของอิมาม”

ซึ่งในส่วนนี้มี 2 ประเด็น

ประเด็นแรก ในกรณีที่ระหว่างอิมามและมะอ์มูมมีถนนหรือแม่น้ำขวางกันอยู่ ซึ่งอนุญาตให้ละหมาดตามอิมามในกรณีที่แม่น้ำขวางกันอยู่ตามทัศนะของท่านอัลหะสัน อัลบัศรี๊ และอนุญาตให้ละหมาดตามอิมามในกรณีที่มีถนนขวางกันอยู่ตามทัศนะของอบูมิจญ์ลี๊ซ

ส่วนท่านอัล-เอาซาอีย์ “ได้ยกกรณีที่มีเรือสองลำติดกัน มะอ์มูมอยู่บนเรือลำหนึ่ง ส่วนอิมามก็อยู่อีกลำหนึ่ง ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ ถึงแม้ว่าระหว่างทั้งสองนั้นจะมีช่องที่ห่างกันก็ตาม ถ้าเรือของอิมามอยู่ข้างหน้าของมะอ์มูม” ซึ่งในเรื่องนี้ท่านอัชเชารีย์ก็เห็นด้วย โดยการรายงานของท่านอิบนุลมุญชิร

และมีรายงานจากท่านอัลอัซร็อม ด้วยสายรายงานของเขา จากท่านอิซาม บินอุรวะฮฺ เล่าว่า “ฉันได้เห็นบิดาของฉันและท่านห്ุമัยด์ บินอับดุลเราะหฺมาน ซึ่งทั้งสองละหมาดญุมอะฮฺตามอิมามในขณะที่ทั้งสองอยู่ในบ้านของท่านห്ุമัยด์ โดยระหว่างทั้งสองกับมัสญิดมีกำแพงปิดกั้นอยู่”

อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการส่วนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยในประเด็นนี้

มีรายงานจากท่านลัยษ บินอัสลุสลัยม์ จากท่านนุอัยม์ บินอับฮินด์ กล่าวว่า ท่านอุมัร บินอัลค็อฎฏอบ กล่าวว่า “ใครที่ละหมาดโดยที่ระหว่างเขากับอิมามมีแม่น้ำหรือกำแพงหรือถนนขวางกันอยู่ ไม่ถือว่าเขาละหมาดตามอิมาม” (บันทึกโดยท่านอบูบักร อัลดุละฮิซ บินญะอ์ฟัร ในหนังสือ “อัชชาฟีย์”)

นอกจากนี้ท่านอูษะนีพะฮฺและท่านอิมามอะฮฺมัดก็ไม่เห็นด้วยที่จะให้มะอ์มูมละหมาดตามอิมามในขณะที่ระหว่างเขากับอิมามนั้นมีถนนขวางกัน ซึ่งทำให้แถวละหมาดไม่ต่อเนื่องกัน แต่หากมีการละหมาดเช่นนั้น ท่านอูษะนีพะฮฺได้กล่าวว่า “การละหมาดของเขาจะใช้ไม่ได้”

ในเรื่องนี้มีรายงานจากท่านอิมามอะหมัดสองสายรายงานด้วยกัน ซึ่งอีกหนึ่งสายรายงานระบุว่า “การละหมาดโดยมีแม่น้ำที่เรือสามารถแล่นผ่านได้ เจกเช่นถนนนั้น อนุญาตให้ทำได้ โดยอ้างการปฏิบัติของท่านอนัส บินมาลิก ที่ได้ละหมาดมุอะฮฺในท้อง ซึ่งส่วนหนึ่งของนักวิชาการในมัซฮับอิมามอะหมัด อนุญาตเฉพาะการละหมาดมุอะฮฺในกรณีที่มีสติมีความแออัด และนักวิชาการส่วนใหญ่ในมัซฮับนี้ อนุญาตให้ทำได้ โดยไม่เจาะจงเฉพาะการละหมาดมุอะฮฺ”

เช่นเดียวกันในมัซฮับท่านอิสฮาก

ท่านหฺร็อบ เล่าว่า “ฉันได้ถามท่านอิสฮากว่า การที่คนๆ หนึ่งละหมาดที่บ้านของเขา โดยที่ระหว่างเขากับมัสญิดมีถนนที่มีผู้คนสัญจรไปมาได้หรือไม่ ? ท่านอิสฮากตอบว่า “ฉันไม่เห็นด้วย และไม่มีข้ออนุโลมในเรื่องนี้” ฉันจึงถามท่านอิสฮากอีกว่า “แล้วละหมาดนั้นใช้ได้หรือไม่ ?” ท่านอิสฮากตอบว่า “ถ้ามันใช้ได้ ฉันคงไม่กล่าวว่า ฉันไม่เห็นด้วย” ท่านอิสฮากได้กล่าวเสริมว่า “ยกเว้นบนถนนนั้นมีผู้คนต่อแถวละหมาดกันอยู่” ฉันจึงถามว่า “แล้วถ้าในขณะที่เราละหมาดนั้นไม่มีใครเดินสัญจรไปมาเลย ?” ท่านอิสฮากได้ให้ความเห็นว่า การละหมาดนั้นใช้ได้”

ฉันได้ถามท่านอิสฮากอีกกรณีหนึ่งว่า “การที่คนๆ หนึ่งละหมาดตามอิมาม โดยเบื้องหน้าของเขานั้นมีแม่น้ำขวางกั้นอยู่ได้หรือไม่ ?” ท่านอิสฮากตอบว่า “ถ้าแม่น้ำนั้นมีเรือแล่นสัญจรไปมา ก็ไม่อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ แต่ถ้าในกรณีที่ไม่มีเรือสัญจรไปมาก็ถือว่าเป็นเรื่องที่อนุโลมให้ทำได้”

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการบางคนที่ไม่เห็นด้วยกับการละหมาดตามหลังอิมามในขณะที่เขาอยู่นอกมัสญิด มีรายงานจากท่านอบูฮุร็อยเราะฮฺ และจากท่านกัยศ บินอุบาดะฮฺ ทั้งสองเล่าว่า “ไม่มีการละหมาดมุอะฮฺสำหรับคนที่ไม่ละหมาดในมัสญิด”

แต่มีนักวิชาการบางคนที่อนุโลมให้ละหมาดบนลานที่เป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับมัสญิด เช่นท่านอันนะเคาะอียฺและท่านอัชชาฟีอียฺ เช่นเดียวกันกับท่านอิมามมาลิกที่ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “อนุญาตให้ละหมาดในพื้นที่อื่นๆ ที่สามารถเชื่อมต่อกับมัสญิด”

มีระบุในหนังสือ “อัลมุวัฏฏะฮฺ” จากการรายงานของนักรายงานที่มีความน่าเชื่อถือของท่านอิมามมาลิก ว่า “บรรดาเศาะหาบะฮฺต่างเข้าไปในห้องส่วนตัวของบรรดาภรรยา ของท่านนบี คือลัลลอลุฮฺอะลียะฮฺวะสัลลัม หลังจากที่ท่านนบี คือลัลลอลุฮฺอะลียะฮฺวะสัลลัม ได้เสียชีวิต เพื่อร่วมละหมาดมุอะฮฺ” ท่านอิมามมาลิกได้กล่าวว่า “มัสญิดในช่วงเวลานั้นมีความคับแคบจนไม่สามารถรองรับจำนวนคนที่มาละหมาด ซึ่งห้องต่างๆ ของบรรดาภรรยาของท่านนบี คือลัลลอลุฮฺอะลียะฮฺวะสัลลัมนั้นไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของมัสญิด แต่ประตูของห้องนั้นอยู่ติดกับมัสญิด”

ท่านอิมามมาลิก กล่าวว่า “ใครก็ตามที่ละหมาดบนพื้นที่ส่วนหนึ่งของมัสญิดหรือบนลานของมัสญิด ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ ซึ่งผู้คนที่ละหมาดตามอิมามเช่นนั้นเสมอมา โดยไม่มีนักวิชาการคนใดออกมาตำหนิในเรื่องนี้”

ท่านอิมามมาลิก กล่าวว่า “ในกรณีที่เป็นบ้านที่มีประตูปิด โดยไม่อนุญาตให้ผู้ใดเข้าไปนอกจาก จะต้องได้รับอนุญาตนั้น ไม่สมควรที่คนๆ หนึ่งจะเข้าไปในบ้านหลังนั้นเพื่อละหมาดตามอิมาม ถึงแม้ว่าบ้านหลังนั้นจะอยู่ใกล้กับมัสญิดก็ตาม เพราะถือว่ามันไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของมัสญิด”

ในหนังสือ “ตะฮะฮิบ อัลมุเคาะนะฮะฮฺ” ได้ระบุว่า หลักเกณฑ์สำคัญในประเด็นนี้คือ “บ้านหรือร้านค้า หลังใดที่สามารถเข้าไปโดยไม่ต้องขออนุญาต ก็อนุญาตให้ละหมาดในนั้นได้ ส่วนบ้านหรือร้านค้าใดที่ จะต้องขออนุญาตที่จะเข้าไปในนั้นเสียก่อน ก็ไม่อนุญาตให้ละหมาดในนั้นได้ ในประเด็นนี้หมายรวมถึงการ ละหมาดอื่นๆ ด้วยเช่นกันที่ต้องใช้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการละหมาดตามอิมาม”

มีรายงานจากท่านอัลอัษรีอัม ด้วยสายรายงานของเขา จากท่านมุฮัมมัด บินอัมรฺ บินอะฏว็อฮ์ เล่าว่า “ฉันได้ร่วมละหมาดตามอิมามพร้อมกับท่านอิบนุอับบาสในท้องส่วนตัวของท่านหญิงมัยมูนะฮฺ ซึ่งเป็นภรรยาของท่านบี คือลัลลอลุฮะลียะฮ์ซะลัลม”

และด้วยสายรายงานเดียวกัน จากท่านอะฏว็อฮ์ บินอบัยมูนะฮฺ เล่าว่า “ฉันได้อยู่กับท่านอนัส บินมา ลิกในวันญุมอะฮฺ ซึ่งท่านอนัสไม่สามารถที่จะเปิดเสียดเข้าไปมัสญิดได้” ท่านอนัสจึงกล่าวว่า “จงไปหา อับดุลร็อบบิฮิ อิบมุคอริก แล้วถามเขาว่า “อูบัยฮะฮฺได้ถามท่านว่า ท่านจะอนุญาตให้เราเข้าไป ละหมาดในบ้านของท่านได้หรือไม่ ?” เขาได้ตอบว่า “ได้เลย” ท่านอนัส บินมาลิกจึงเข้าไปในบ้านหลังนั้น แล้วละหมาดตามอิมาม โดยบ้านหลังนั้นอยู่ทางด้านขวาของอิมาม

นี่คือท่านอนัส บินมาลิก ที่ได้เข้าไปละหมาดในบ้านที่ต้องขออนุญาตก่อนที่จะเข้าไปได้ และห้องของ บรรดาภรรยาของท่านบี คือลัลลอลุฮะลียะฮ์ซะลัลม ก่อนที่จะถูกรื้อถอนและให้เป็นส่วนหนึ่งของมัสญิดก็ไม่สามารถเข้าไปได้ยกเว้นจะต้องขออนุญาตเสียก่อนเช่นกัน

ในประเด็นนี้ท่านอิมามอะหมัด ได้อำนาจการปฏิบัติของท่านอนัส จากการรายงานของท่านหะร็อบ แล้วได้ ให้ความเห็นว่า “อนุโลมให้ละหมาดตามอิมามในขณะที่อยู่ในบ้านซึ่งอยู่นอกมัสญิด ถึงแม้ว่าระหว่างเขา และมัสญิดนั้นจะมีถนน ซึ่งท่านอิมามอะหมัดไม่ได้กำหนดเงื่อนไขว่าคนที่เป็นมะอุมุมจะต้องมองเห็นอิริยาบถ ของอิมามหรือมองเห็นอิริยาบถของคนทีละหมาดตามหลังอิมาม โดยสรุปแล้วเพียงพอกับการได้ยินเสียงตัก บีร์”

แต่มีนักวิชาการบางคนในมัซฮับอิมามอะหมัดที่กำหนดเงื่อนไขว่าต้องมองเห็นอิริยาบถของอิมาม นอกจากนั้นนักวิชาการกลุ่มแรกๆ ที่อยู่ในมัซฮับเดียวกันยังได้กำหนดเงื่อนไขว่าแถวละหมาดบนถนนนั้นจะต้อง มีความต่อเนื่องกัน

ส่วนทัศนะของอิมามอัชชาฟีอีย์ ได้กำหนดเงื่อนไขเช่นเดียวกัน ซึ่งมีรายงานของท่านอรรเราะฮะบือ กล่าวถึงคนที่มีบ้านใกล้หรือไกลจากมัสญิดว่า “ไม่อนุญาตให้คนๆ หนึ่งละหมาดในบ้าน ยกเว้นแถวละหมาด จากมัสญิดนั้นจะมีความต่อเนื่อง โดยที่บ้านของเขานั้นอยู่ในแถวท้ายสุด และระหว่างเขากับแถวละหมาด ที่มีอยู่นั้นจะต้องไม่มีสิ่งใดขวางกั้น”

และมีการอ้างถึงคำกล่าวของท่านหญิงอาอิชะฮฺ -แต่ไม่มีสายรายงาน- จึงไม่สามารถระบุถึงความ ถูกต้องของสายรายงานนี้ได้

แต่อิมามอัชชาฟีอีได้กล่าวถึงเรื่องนี้ด้วยสายรายงานของเขา ในการรายงานของท่านอัชชะอฺฟะรอญีย์ กล่าวว่าคุณท่านอิบรอฮีม บินมุฮัมมัด เล่าแก่เราว่า จากท่านลัยษ จากท่านอะฏอ์ จากท่านหญิงอาอิชะฮฺ กล่าวว่า “บรรดาผู้หญิงต่างละหมาดตามอิมามในห้องของนาง” ท่านหญิงอาอิชะฮฺจึงกล่าวว่า “พวกท่านเธออย่าละหมาดตามอิมามในขณะที่มีสิ่งปิดกั้นระหว่างพวกเธอ” แต่เป็นสายรายงานที่อ่อน ด้วยเหตุนี้ท่านอิมามอัชชาฟีอีจึงไม่สามารถระบุถึงความถูกต้องของมันได้

ประเด็นที่สอง ในกรณีระหว่างมะอฺมูกับอิมามมีสิ่งปิดกั้นจึงไม่สามารถมองเห็นอิริยาบถของอิมามได้ ในเรื่องนี้ อิมามอัลบุคอรีได้รายงานจากท่านอบิมิญญลฺ ซึ่งได้อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ ถ้าหากได้ยินเสียงตักบীরของอิมาม นอกจากนี้ท่านอิมามอบูหะนีฟะฮฺและท่านอิสฮากก็อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ เช่นเดียวกัน ท่านอิสฮาก กล่าวว่า “เมื่อได้ยินเสียงการอ่านของอิมาม ก็ให้ละหมาดตามเขาได้”

ก่อนหน้าที่เราได้นำเสนอทัศนะของอิมามอัชชาฟีอีในเรื่องนี้แล้วว่าท่านไม่อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ โดยอ้างอิงหะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮฺ ซึ่งท่านอิมามอัชชาฟีอีได้กล่าวว่า “มันไม่เหมือนกับกรณีของมักศุเราะฮฺ (ห้องที่มุฮัซซิบะฮฺในมัสยิดนบี) เพราะมักศุเราะฮฺเป็นส่วนหนึ่งของมัสยิด (แต่สิ่งปิดกั้นที่ทำให้ละหมาดไม่ได้คือที่ไม่ใช่สิ่งที่เป็นอาคารของมัสยิด) ซึ่งถึงแม้ว่ามันจะปิดกั้นระหว่างอิมามกับคนที่ละหมาดตามหลังเขาก็ตาม แต่มันก็เหมือนการละหมาดหลังเสาของมัสยิด หรือหลังตู้วางอัลกุรอาน เป็นต้น”

สรุปตามทัศนะนี้คือ ในกรณีที่ละหมาดในมัสยิดตามหลังอิมาม ไม่มีเงื่อนไขว่าต้องเห็นอิริยาบถของอิมาม ซึ่งไม่เหมือนกับการละหมาดนอกมัสยิด

และมีนักวิชาการในมัซฮับอิมามอะหมัดได้อ้างถึงสองสายรายงานจากท่านอิมามอะหมัดที่กล่าวถึงการละหมาดของคณาจารย์หนึ่งนในมัสยิดด้วยการได้ยินเสียงตักบীর แต่ไม่เห็นอิริยาบถของอิมามและไม่เห็นอิริยาบถของคนที่ละหมาดตามหลังอิมาม ซึ่งการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้หรือไม่ ?

และมีการอ้างสายรายงานที่สามที่ระบุว่า “การละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ ไม่ว่าเขาจะละหมาดตามอิมามในมัสยิดหรือขณะที่อยู่นอกมัสยิดก็ตาม”

ท่านอิมามอะหมัด ได้กล่าวถึงการรายงานของท่านหัมบัลว่า “ถ้าคณาจารย์หนึ่งละหมาดในขณะที่เขาได้ยินเสียงการอ่านของอิมามในบ้านของเขาหรือบนดาดฟ้าบ้านของเขา ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้”

ในกรณีการละหมาดในลานกว้าง ท่านอบูบักร อับดุลอะซีซ บินญะอฺฟัร ได้กล่าวในหนังสือ “อัชชาฟีอี” ว่า “อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ ถ้าแถวละหมาดได้ต่อเนื่องกัน และสามารถรับรู้การตักบীর การรุกอ และการสุญูด และบ้านหรือดาดฟ้าที่เขาใช้ละหมาดนั้นจะต้องไม่ล้ำหน้ากบิลัตของอิมาม และจะต้องไม่อยู่ด้านบนของอิมาม เพราะกรณีเช่นนี้ย่อมไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามอิริยาบถของอิมามได้ เพราะเขาจะไม่รู้ว่าอิมามรุกอและสุญูดเมื่อใด เช่นเดียวกันกับกรณีการละหมาดในลานกว้างหรือบนถนน ซึ่งอนุญาตให้ละหมาดได้ ถ้าแถวมีความต่อเนื่องกัน และสามารถเห็นคนที่ละหมาดด้วยกันได้ แต่ในกรณีที่

คนที่อยู่ในมัสนญิตปิดทั้งประตูและประตูหน้าต่างทุกบาน หรือในกรณีที่ประตูของมัสนญิตปิดอยู่แล้ว จึงไม่สามารถมองเห็นแถวและการละหมาดของผู้คนด้านในมัสนญิตได้ ในกรณีเช่นนี้ไม่อนุญาตให้พวกเขาละหมาดตามอิมาม” ซึ่งท่านอบูบักร์ได้กล่าวว่า “นี่คือทัศนะตามมัซฮับอับดุลลอฮ์” จบคำกล่าว

จากการกำหนดเงื่อนไขที่จะต้องมองเห็นอิริยาบถของอิมามสำหรับคนที่ละหมาดนอกมัสนญิตนั้น ทำให้นักวิชาการมีความคิดเห็นที่ต่างกัน

และมีการอ้างถึงการรายงานจากท่านอิมามอะหมัดว่า ในกรณีที่มีสิ่งกีดขวางที่ปิดกั้นการมองเห็นอิริยาบถของอิมาม และมีถนนที่ทำให้แถวละหมาดขาดตอน ในกรณีนี้ไม่อนุญาตให้ละหมาดฟรัฎตามอิมาม แต่อนุญาตในกรณีละหมาดสุন্নัต

และมีการอ้างถึงอิมามอะหมัดอีกว่า “อนุญาตให้ละหมาดมุอะฮตามอิมามในกรณีข้างต้นได้ ถ้ามันมีความจำเป็นจริงๆ”

และมีการอ้างถึงอิมามอะหมัดอีกว่า “ในกรณีที่สิ่งปิดกั้นนั้นล้อมรอบมัสนญิตทั้งหลัง อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ แต่กรณีที่ปิดกั้นแค่บางส่วน ไม่สามารถละหมาดตามอิมามได้ และในกรณีที่สิ่งปิดกั้นนั้นเพียงปิดกั้นไม่ทำให้สามารถเดินเข้าไปละหมาดได้ แต่ยังสามารถมองเห็นอิริยาบถของอิมามได้ ก็ถือว่าสามารถละหมาดตามอิมามได้” แต่มีการอ้างถึงบางรายงานจากอิมามอะหมัดที่ระบุว่าไม่อนุญาตตามอิมามในกรณีข้างต้นได้

จบคำกล่าวของอิบนุเราะญับ

2.4.2 ในหนังสือ “เกาษร์ อัลมะอานีย์ ฟิกฮฟี เคาะบายา เคาะสีหฺ อัลบุดอรี” โดยมุฮัมมัด อัลคิฎร อัจซันกิฎีย์ เสียชีวิตในปี 1354

“บทสรุปของประเด็นนี้ตามทัศนะของบรรดาอุละมาคือ ระยะห่างของมะอ์มูมกับแถวที่อยู่ด้านหน้าที่เกิดจากการมีแม่น้ำเล็กๆ หรือมีถนนมาขวางกั้นนั้นเป็นที่อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ ตามทัศนะของมัซฮับมาลิกีย์ ซึ่งแม่น้ำเล็กๆ ในที่นี้หมายถึง ระยะที่ยังคงได้ยินเสียงของมะอ์มูมหรือเห็นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เช่นเดียวกับกรณีของเรือที่อยู่ติดกัน ถ้าอิมามนำละหมาดอยู่บนเรือลำหนึ่ง ส่วนมะอ์มูมอยู่บนเรืออีกลำ ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ แต่ตามทัศนะของอิมามอับิหะนิฟะฮ์นั้นการละหมาดนั้นใช้ไม่ได้ ยกเว้นแถวละหมาดจะต้องมีความต่อเนื่องกันบนถนน ซึ่งท่านอัลลัยษ, ท่านอัลเอาซาอีย์ และท่านอัซฮับ ก็เห็นด้วยกับทัศนะนี้”

ตามทัศนะที่ถูกต้องของนักวิชาการในมัซฮับอัชชาฟีอีย์ “อนุญาตให้ละหมาดตามอิมาม ถึงแม้ว่าจะมีแม่น้ำขวางกั้น ไม่ว่าความกว้างของแม่น้ำจะต้องว่ายน้ำข้ามไปหรือไม่ก็ตาม”

ท่านอัลก๊อฎฏาะลานีย์ กล่าวว่า “ถ้ามีการละหมาดญะมาอะฮ์ที่มัสนญิต และเขารู้อิริยาบถต่างๆ ในการละหมาดของอิมามด้วยการได้ยินเสียงตักบิรของเขา หรือเสียงตักบิซ (เสียงที่ถ่ายทอดการตักบิรของอิมามเพื่อให้มะอ์มูมที่อยู่ในระยะไกลได้ยิน) ก็อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ ส่วนในกรณีที่แม่น้ำเล็กๆ มาขวางกั้น โดยที่แม่น้ำนั้นสามารถที่จะข้ามไปมาได้ระหว่างทั้งสองฝั่งโดยไม่ต้องว่ายน้ำ ก็ไม่มี

ปัญหาใดๆ อย่างแน่นอน ส่วนในกรณีของลานที่ติดกับมัสญิด และส่วนต่างๆ ที่ติดกับมัสญิดก็ถือว่าเป็นมัสญิดตามทัศนะที่ถูกต้องที่สุด และกรณีทีคนๆ หนึ่งละหมาดนอกมัสญิด โดยที่แถวละหมาดมีความต่อเนื่องกัน ก็ถือว่าละหมาดนั้นใช้ได้ เพราะถือว่าเขาได้ร่วมละหมาดญะมาอะฮ์ และถึงแม้ว่าจะมีช่วงระยะห่างของแถว แต่ต้องไม่มีสิ่งใดมาปิดกั้นก็ถือว่าการละหมาดนั้นใช้ได้ หากมันไม่ห่างเกิน 300 ศอก โดยประมาณ”

และในกรณีที่อิมามและมะอ์มูมละหมาดคนละสถานที่กัน เช่นคนหนึ่งละหมาดตรงลานตรงกลางของมัสญิด ส่วนอีกคนละหมาดในอาคาร หรือในบ้าน ซึ่งสามารถแจกแจงออกมาเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่หนึ่ง ในกรณีที่มะอ์มูมละหมาดอยู่ในสถานที่ทางด้านขวาหรือด้านซ้าย ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทำให้แถวของทั้งสองสถานที่ต่อเนื่องกัน เพราะการละหมาดคนละสถานที่กันนั้นย่อมทำให้ทั้งสองแยกออกจากกัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำให้มันต่อเนื่องกัน แต่ไม่มีปัญหาถ้าจะมีช่องว่างเพียงเล็กน้อยในกรณีที่มะอ์มูมละหมาดในสถานที่ที่อยู่ด้านหลังสถานที่ที่อิมามละหมาด ซึ่งตามทัศนะที่ถูกต้องนั้นคือการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ โดยมีเงื่อนไขว่าระหว่างทั้งสองแถวนั้นจะต้องห่างกันไม่เกิน 3 ศอกโดยประมาณ

รูปแบบที่สอง ซึ่งเป็นทัศนะที่ท่านอิมามอันนะวะวีย์ได้เห็นชอบ และสอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการชาวอิรักส่วนใหญ่ นั่นคือไม่มีเงื่อนไขใดๆ นอกจากต้องอยู่ใกล้กัน เช่นในพื้นที่กว้าง และเห็นชอบในกรณีที่ระหว่างแถวนั้นระยะห่างกันไม่เกิน 300 ศอก แต่ต้องไม่มีสิ่งใดมาปิดกั้น

ส่วนในกรณีที่มีสิ่งใดมาปิดกั้นทำให้ไม่สามารถเดินผ่านเข้าไปและไม่สามารถมองเห็น (อิมามหรือคนที่ละหมาดตามอิมาม) ได้ เช่น มีผนังปิดล้อมรอบ บรรดานักวิชาการต่างเห็นพ้อง (อิตติฟาก) ว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ เพราะผนังทำให้ทั้งสองสถานที่นั้นถูกแยกออกจากกัน

แต่ในกรณีที่ผนังนั้น ทำให้ไม่สามารถเดินผ่านเข้าไปได้ แต่ยังสามารถมองเห็น ((อิมามหรือคนที่ละหมาดตามอิมาม) ได้ ซึ่งเป็นเพราะมีประตูหน้าต่างเปิดอยู่ ก็ถือว่าละหมาดนั้นใช้ได้ตามทัศนะที่ถูกต้องที่สุด ดังที่มีระบุในหนังสือ “อิรเราะฎาฮ์”

นักวิชาการอัลหะนาบิละฮ์ (ในมัซฮับอัลหัมบะลีย) กล่าวว่า “ในกรณีที่มะอ์มูมสามารถปฏิบัติตามอิมามได้ ถึงแม้ว่าระหว่างทั้งสองจะอยู่ห่างกันมากกว่า 300 ศอก ก็ถือว่าละหมาดใช้ได้ถ้าเขามองเห็นอิริยาบถของอิมาม หรือเห็นคนที่ละหมาดตามหลังอิมาม แต่ในกรณีที่อิมามและมะอ์มูมละหมาดในมัสญิดเดียวกันจะไม่มีเงื่อนไขว่ามะอ์มูมต้องมองเห็น แต่เพียงพอกับการได้ยินเสียงตักบิร ส่วนกรณีที่ระหว่างมะอ์มูมกับอิมามมีแม่น้ำที่มีเรือแล่นผ่านหรือมีถนนขวางกั้น และแถวละหมาดก็ไม่ได้มีความต่อเนื่องกัน การละหมาดตามอิมามในกรณีเช่นนี้ถือว่าใช้ได้” และท่านอัล-อามิดีได้เสริมจากกรณีของแม่น้ำ คือกรณีของไฟ บ่อน้ำ และมีรายงานว่ากรณีของสัตว์ดุร้าย

เนื้อหาที่บรรดาอุละมาอ์ทั้งจากสะลัฟและเคาะลัฟอธิบายหะดีษต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ทำให้เราทราบว่าพวกเขาได้พิจารณาวิกฤติการณ์ที่มีความจำเป็นและสภาพการณ์ที่เกิดความหวาดกลัวในการยกเลิกเงื่อนไขปกติบางประการของการละหมาดตามอิมาม ซึ่งพวกเขาได้อ้างถึงการที่บรรดาเคาะฮาบะฮ์ได้ละหมาดตามท่านนบี คือลัลลุลอสุอะลัยฮะสลัลัม ในขณะที่ท่านนบียุอยู่ในห้องของท่านหญิงอาอิชะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุอัน

ฮา ในการอนุญาตให้ละหมาดตามอิมามถึงแม้ว่าจะไม่เห็นอิริยาบถทั้งหมดของอิมามก็ตาม แต่ต้องสามารถที่จะปฏิบัติตามอิริยาบถต่างๆ ของอิมามในทุกขั้นตอนได้โดยไม่เกิดความสับสน

3. หลักฐานจากอิจญ์มาอ์

ในส่วนของอิจญ์มาอ์ ท่านชัยค้อบคุรเราะหฺมาน บินอัลกอสิม ได้ระบุในหนังสือ “หาซียะติฮิ อะลา อ์รเราะฎู อัลมุรบีอ ซัรหุ ซาติ อัลมุสตักนีอ” ว่า “มีการอ้างถึงอิจญ์มาอ์ว่า ไม่มีปัญหาใดๆ การที่มะอ์มูมจะยืนละหมาดไกลจากอิมามในมัสญิด หรือมีสิ่งปิดกั้นขวางอยู่ หรืออยู่ที่สูงกว่าอิมาม ตราบใดที่เขาสามารถรับรู้อิริยาบถต่างๆ ของอิมามได้” และผู้แต่งได้ระบุในชะเราะหฺนี้และหนังสือเล่มอื่นถึงเกณฑ์กำหนดความไกลนั้น “คือไม่ให้ไกลเกินเหตุที่ไม่อาจปฏิบัติตามอิมามได้ เพราะในเรื่องนี้ไม่มีตัวบทหลักฐานและอิจญ์มาอ์มาชี้ชัด แต่ให้ขึ้นอยู่กับบริบทนั้นๆ ไป” จบคำกล่าว

เนื้อหาที่ได้นำเสนอมีความชัดเจนว่าบรรดาอุละมาอ์ให้พิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่มะอ์มูมสามารถปฏิบัติตามอิมามในทุกขั้นตอน ซึ่งมันคือจุดหลักที่ทำให้เกิดการละหมาดญะมาอะฮฺ และในขณะที่มีอุปสรรคและความจำเป็นบางประการในวิฤตการณ์ที่เรากำลังเผชิญอยู่นั้น ถ้ามันไม่สามารถปฏิบัติในเงื่อนไข (ซุรฎู) บางประการของการละหมาดได้ เช่น การละหมาดที่มีสญูต เป็นต้น แต่ยังสามารถทำให้วัตถุประสงค์หลักของศาสนา (อัลมะกอศิด อัสซารียะฮฺ) เช่นการละหมาดในรูปแบบที่ได้นำเสนอ แน่นอนมันได้อยู่ในขอบข่ายของเนื้อหาตามอิจญ์มาอ์ข้างต้นนี้แล้ว ถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานมาระบุเฉพาะก็ตาม แต่มันก็ยังอยู่ในขอบข่ายในทัศนะของบรรดาอุละมาอ์ทั้งรุ่นก่อนและรุ่นใหม่ ดังที่เราจะนำเสนอภายหลังจากนี้

บทที่สอง

หลักฐานจากบรรดาอุละมาอ์ในมัซฮับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้

** ผู้แปลได้ย่อจากต้นฉบับของผู้เขียน เพื่อต้องการให้เนื้อหาในส่วนนี้มีความกระชับและง่ายต่อการศึกษา ซึ่งผู้ใดที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดส่วนนี้ สามารถศึกษาได้ในต้นฉบับภาษาอาหรับของผู้เขียน **

1. มัซฮับอัลหะนะฟี

ท่านอิบนุญญัยม อัลหะนะฟี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 970 ได้กล่าวในหนังสือ “อัลอัซฮาฮฺ วันนะซอฮิร” ว่า “พื้นที่ด้านนอกมัศญิดก็เหมือนกับพื้นที่ด้านในมัศญิด ซึ่งสามารถละหมาดตามอิมามในพื้นที่นั้นได้ถึงแม้ว่าแถวละหมาดจะไม่ต่อเนื่องก็ตาม แต่ที่ไม่อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้คือส่วนพื้นที่ที่เป็นถนนที่มีการสัญจรไปมาอย่างรวดเร็ว หรือมีแม่น้ำที่มีเรือแล่นผ่านไปมา และอนุญาตละหมาดตามอิมามในพื้นที่ว่างในมัศญิด ถึงแม้ว่าแต่ละแถวจะเว้นระยะห่างกว้างเพียงใดก็ตาม เพราะมันถือว่าอยู่ในบริเวณเดียวกัน แต่นักวิชาการได้เห็นต่างในกรณีที่มีสิ่งปิดกั้นระหว่างแถว ซึ่งทัศนะที่ถูกต้องที่สุดคือละหมาดนั้นใช้ได้ ถ้ามันไม่ได้ทำให้การละหมาดตามอิมามเกิดความสับสน”

ในหนังสือ “ซ็อมมุ อูญู อัลบะศออิร ชัรหฺ อัลอัซฮาฮฺ วันนะซอฮิร” โดยอัลหะมะวี อัลหะนะฟี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1098

(เรื่อง : ทัศนะที่ต่างกันในเรื่องที่มีสิ่งปิดกั้นระหว่างมะอ์มูมและอิมาม)

“ในกรณีที่มีผนังขนาดใหญ่ และมีประตูเปิดอยู่ หรือมีช่องเปิดอยู่ แต่ไม่สามารถเดินผ่านเข้าไปได้ อย่างไรก็ตามมะอ์มูมยังสามารถที่จะละหมาดตามอิมามโดยไม่มี ความสับสนในการตาม เพราะได้ยินหรือเห็นอิริยาบถของอิมาม ในกรณีนี้นักวิชาการได้ให้ความเห็นว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ แต่ในกรณีที่ประตูถูกปิด แต่มีเพียงรูเล็กๆ ซึ่งไม่สามารถเดินผ่านเข้าไปได้ แต่มันไม่ได้ทำให้เกิดความสับสนในการตามอิมาม ในเรื่องนี้นักวิชาการมีทัศนะที่ต่างกัน ซึ่งท่านซัสมุสลิม อัลหะละวานีย์ ได้ระบุว่า “ให้พิจารณาในประเด็นของการทำให้เกิดความสับสนในการตามอิริยาบถของอิมามหรือไม่ โดยไม่ต้องมุ่งพิจารณาไปยังความสามารถในการเดินเข้าไปถึงอิมาม เพราะการตามคือการทำให้เหมือนในทุกขั้นตอน ส่วนการเกิดความสับสนนั้นจะทำให้ไม่ได้ทำเหมือนในทุกขั้นตอนได้ ซึ่งในหนังสือ “อัลมุขนี” ทัศนะของท่านซัสมุสลิมมีความถูกต้อง”

คำกล่าวของนักวิชาการในมัซฮับอัลหะนะฟีมีความชัดเจนว่านักวิชาการรุ่นหลังในมัซฮับนี้ได้ให้น้ำหนักกับการอนุญาตให้ละหมาดตามอิมาม ถึงแม้ว่าจะมีสิ่งปิดกั้นระหว่างกันก็ตาม ถ้าหากมันไม่ได้ทำให้เกิด

ความสับสนในการตามอิมาม ซึ่งบ่งชี้ว่ามูลเหตุหลักของการละหมาดตามอิมามคือการรับรู้อิริยาบถของอิมาม ดังนั้น ในวิกฤตการณ์ที่เราากำลังเผชิญอยู่นี้ ถ้าเราสามารถบรรลุมูลเหตุหลักนั้นได้ ก็ไม่มีปัญหาแต่อย่างใดที่จะดำรงละหมาดอะมะฮ์ด้วยรูปแบบที่ได้นำเสนอ

2. มัชฮับอัชชาฟีอีย์

ชัยคุชะการียา อัลอันศอริยฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 926 ได้กล่าวในหนังสือ “อัสนา อัลมะฏอลิบ ชัรหุ เราะฎิ อัจญ์ฏอลิบ” ไว้ว่า

เงื่อนไขที่สาม อิมามและมะอ์มูมต้องละหมาดในสถานที่เดียวกัน

(ดังนั้น ในกรณีที่อิมามและมะอ์มูมละหมาดอยู่ในมัสญิดเดียวกัน การละหมาดตามอิมามนั้นถือว่าใช้ได้ ถึงแม้ว่าระยะห่างระหว่างแถวจะไกลและอยู่คนละอาคารก็ตาม) เช่นมะอ์มูมละหมาดบนดาดฟ้าหรือบนหอคอยชาน (โดยมัสญิดนั้นต้องมีประตู ถึงแม้ว่ามันจะปิดก็ตาม) เพราะพื้นที่ทั้งหมดสร้างมาเพื่อละหมาด (และมัสญิด) ที่อยู่ติดกัน (ซึ่งมีประตูเชื่อมต่อกัน ก็จะเป็นประหนึ่งมัสญิด) หลังเดียวกัน ที่การละหมาดตามอิมามถือว่าใช้ได้ (ยกเว้นสิ่งปิดกั้น) ระหว่างมะอ์มูมและอิมาม (เป็นแม่น้ำเดิม) ที่เคยมีมาก่อนสร้างมัสญิด ซึ่งไม่นับว่าเป็นประหนึ่งมัสญิดหลังเดียวกัน (ไม่ใช่) แม่น้ำ (ที่เพิ่งมีมาใหม่) เพราะจะเป็นประหนึ่งมัสญิดหลังเดียวกัน (และชั้นบนของมัสญิดก็ประหนึ่งชั้นใต้ดินของมัสญิด) ซึ่งพื้นที่ทั้งสองถือเป็นมัสญิดเดียวกัน (เช่นเดียวกันกับลานของมัสญิด) นั่นคือพื้นที่ด้านนอกมัสญิดที่ถูกจัดสรรเพื่อมัน ไม่ว่าจะมันจะมีถนนตัดผ่านหรือไม่ก็ตาม แต่อิบน์ญะญ์ญ์กล่าวว่า ถ้ามันทำให้แยกออกจากกัน ก็จะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมัสญิด

(และในกรณีที่ทั้งอิมามและมะอ์มูมละหมาดคนละมัสญิดกัน จะมีเงื่อนไขในเรื่องพื้นที่ห่างระหว่างอิมามกับคนที่ละหมาดตามหลัง หรือคนละหมาดจากทั้งสองข้างของอิมาม รวมถึงระหว่างแต่ละแถวของมะอ์มูม ที่จะต้องไม่เกิน 300 ศอก โดยประมาณ) หรืออาจจะมากกว่านั้น 3 ศอกก็ยิ่งได้ แต่ระหว่างอิมามกับแถวสุดท้ายหรือคนสุดท้ายจะต้องไม่เกินกว่านี้ (นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขเรื่องสถานที่) ในกรณีที่อิมามและมะอ์มูมละหมาดคนละสถานที่กัน (ซึ่งในกรณีที่สถานที่ละหมาดเป็นโรงเรียนที่มีสิ่งปิดกั้น) ระหว่างอิมามและมะอ์มูม (มันจะต้องไม่ปิดกั้นจนไม่สามารถเดินผ่านไปมาหรือมองเห็นอิมาม หรือคนที่ละหมาดตามหลังอิมาม เช่นประตูบานเกล็ด หรือประตูบานผลัก เป็นต้น)

(เช่นเดียวกัน ในกรณีที่คนใดคนหนึ่งละหมาดด้านนอกมัสญิด) ส่วนอีกคนละหมาดในมัสญิด (โดยระหว่างทั้งสองนั้นมีประตู หรือทั้งสองละหมาดอยู่คนละบ้านกันที่ไม่ได้เป็นมัสญิด) แต่ระหว่างบ้านนั้นมีประตูเชื่อมต่อกัน (ก็มีเงื่อนไขให้มะอ์มูมคนหนึ่ง จากมะอ์มูมที่ละหมาดด้วยกัน (ยืนละหมาดระหว่างประตูเพื่อมองดู) อิริยาบถของอิมาม หรือคนที่ละหมาดตามหลังเขาที่อยู่ในสถานที่เดียวกันกับอิมาม (ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามของทุกคนที่อยู่ในบ้านหลังนั้นใช้ได้) คนที่เข้าข่ายมากที่สุดคือคนที่ละหมาดในบ้าน

เดียวกันกับอิมาม (รวมถึงคนที่ละหมาดตามเขา) หมายถึงตามคนที่มองเห็นอิริยาบถของอิมาม ซึ่งสิ่งปิดกันระหว่างพวกเขากับอิมามจะไม่มีผลใดๆ (จึงทำให้) คนที่ละหมาดในบ้านเดียวกันกับอิมาม (มีสถานะเดียวกันกับอิมาม แต่คนที่ละหมาดคนละที่กับอิมามจะต้องไม่ตักบิรก่อนอิมาม ส่วนการการล้าหน้าอิมามในบางอิริยาบถหลังจากนั้น การละหมาดของเขาจะไม่มีปัญหาแต่อย่างใด เพราะมีข้อยกเว้นในการล้าหน้าอิมามในบางอิริยาบถขณะที่กำลังละหมาด แต่ไม่มีข้อยกเว้นในการเริ่มต้นละหมาด ซึ่งจะต้องตักบิรหลังจากอิมามตักบิรเท่านั้น

(และสิ่งปิดกันที่เป็นถนน) แม้ว่ามันจะมีหลายสายก็ตาม (ก็จะไม่ส่งผลใดๆ) ต่อการละหมาดตามอิมาม (และรวมถึงแม่น้ำที่จำเป็นต้องว่ายข้ามไป) เพราะทั้งสองไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ปิดกัน แต่ในกรณีที่มีมะธุมูมละหมาดบนดาดฟ้าของมัสญิด ส่วนอิมามละหมาดบนดาดฟ้าของบ้านหรือบนดาดฟ้ามัสญิดอีกหลัง ซึ่งมันเป็นสถานที่ที่แยกออกจากกัน ทั้งๆ ที่มีระยะใกล้กัน และระหว่างทั้งสองก็ไม่มีสิ่งปิดกันใดๆ อุละมาฮ์บางท่านมีทัศนะว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ไม่ได้ เพราะเป็นการละหมาดคนละสถานที่กันและแถวละหมาดไม่ได้ต่อเนื่อง เพราะอากาศมันเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ แต่กรณีที่ดีว่าละหมาดนั้นใช้ได้คือ เฉกเช่นที่ทั้งสองได้ละหมาดคนละสถานที่กันบนพื้นดิน แม้ว่าระหว่างทั้งสองมีถนนหรือแม่น้ำขวางกั้นก็ตาม (และในกรณีที่อิมามหรือคนที่ละหมาดในแนวเดียวกันหรือมะธุมูมละหมาดชั้นบนของมัสญิด ส่วนอีกคนละหมาดชั้นล่างของมัสญิด โดยที่เท้าของคนที่ละหมาดชั้นบนอยู่ในแนวเดียวกันกับศีรษะของคนละหมาดชั้นล่าง) ซึ่งหากละหมาดข้างอีกคน ระหว่างทั้งสองจะต้องไม่มีพื้นที่ยื่นห่างกันมากนัก และหากคนหนึ่งละหมาดตามหลังอีกคน จะต้องไม่ห่างเกิน 3 ศอก (ก็ไม่ส่งผลต่อการละหมาดตามอิมามนั้น แต่ถ้ามันไม่อยู่ใกล้กัน) ตามรูปแบบที่ได้ระบุไว้ (ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามนั้นเป็นโมฆะ) เพราะไม่ถือว่าทั้งสองได้ละหมาดในสถานที่เดียวกัน (ซึ่งต่างจากกรณีของการละหมาดในมัสญิดเดียวกัน)

และในกรณีของภูเขาที่สามารถเดินลงไปได้ จะเข้าข่ายกรณีของพื้นที่กว้าง เพราะปกติของพื้นดินที่จำเป็นต้องมีระดับสูงและเสมอกัน จึงถือว่ามันเป็นพื้นที่ใกล้กัน ทำให้การละหมาดบนเนินเขาเคาะฟาหรือมัจวะฮ์ หรือภูเขาอบีกุบัยส์ตามการละหมาดของอิมามมัสญิดอัลหะรอหม์ถือว่าใช้ได้ ถึงแม้ว่ามันจะสูงกว่าตำแหน่งของอิมามก็ตาม ซึ่งในเรื่องนี้ท่านอัลญะอ์ดี, ท่านอัลอิมรอนีย์ และท่านอื่นๆ ได้แจกแจงไว้

ซึ่งท่านอิมามอัชชาฟีอี้อ้างถึงทัศนะนี้ และยังได้อ้างถึงอีกทัศนะหนึ่งซึ่งห้ามละหมาดบนภูเขาอบีกุบัยส์ ในกรณีที่ไม่สามารถเดินตรงไปยังอิมามได้ นอกจากจะต้องเดินเลี้ยวไปทางทิศอื่นก่อน หรือในกรณีที่อยู่ใกล้กัน หรือมีสิ่งปิดกันระหว่างสถานที่ที่ทำให้ไม่สามารถมองเห็นอิมามได้

(และในกรณีที่อิมามและมะธุมูมอยู่บนเรือคนละลำ) ที่มีหลังคาเปิด (ในทะเล ซึ่งเป็นประหนึ่งได้ยื่นละหมาดในพื้นที่กว้าง) ก็ถือว่าการละหมาดนั้นใช้ได้ โดยมีเงื่อนไขในเรื่องระยะห่างระหว่างทั้งสองที่จะต้องไม่เกิน 300 ศอก (ถึงแม้ว่าเรือทั้งสองลำจะไม่ติดกันก็ตาม) ซึ่งเหมือนกรณีของระยะห่างในการละหมาดบนพื้นที่กว้าง (และในกรณีที่เรือทั้งสองมีหลังคา) หรือหนึ่งในสองลำนั้น (ก็เป็นประหนึ่งบ้านสองหลังที่มีเงื่อนไขในเรื่องระยะห่างและจะไม่ต้องไม่มีสิ่งปิดกัน) และจะต้องมี (คนหนึ่งที่ยืนละหมาดระหว่าง

ทั้งสอง) ถ้าระหว่างเรื่อนั้นมีที่ยื่นระหว่างกัน (และในกรณีที่มีอิมามละหมาดในมัสนิด ส่วนมะอ์มูมละหมาด ด้านนอกมัสนิด ก็ให้นับระยะห่างจากท้ายของมัสนิด) ไม่ใช่ นับจากคนหลังสุดที่ละหมาดในมัสนิดนั้น แต่ในกรณีที่มีมะอ์มูมละหมาดในมัสนิด ส่วนอิมามละหมาดด้านนอกมัสนิด ก็ให้นับระยะห่างจากคนสุดท้ายที่ละหมาดตามหลังอิมาม – จบคำกล่าวของท่านอัลอันศอรีย์

3. มัชฮับอัลมาลิกีย์

ท่านอัลกอฎี อับดุลวะฮฮาบ อัลมาลิกีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 422 ได้กล่าวไว้ว่า

(เรื่องการละหมาดของมะอ์มูมในห้องปิด)

ประเด็นที่ 357 “อนุญาตละหมาดตามอิมามในการละหมาดอื่นจากญุมอะฮ์ในห้องปิด หากมะอ์มูมยังคงเห็นหรือได้ยินเสียงตักบิรของอิมาม ไม่ว่าจะมาจากประตูหรือช่องเหล็กตัดหรืออื่นจากนี้ ซึ่งต่างจากทัศนะของอิมามอัชชาฟีอีที่ไม่อนุญาตในเรื่องนี้ ยกเว้นด้วยเงื่อนไขที่แถวละหมาดต้องเชื่อมต่อจากมัสนิดไปถึงสถานที่นั้น (หลักฐานของการอนุญาตนี้) เพราะท่านนบี อะลัยฮิสลาม ได้กล่าวว่า “แท้จริงอิมามถูกแต่งตั้งมาเพื่อให้ปฏิบัติตาม” ซึ่งการละหมาดตามอิมามคือ การปฏิบัติตามอิมามในอิริยาบถต่างๆ ไม่ว่าจะมันจะมีสิ่งปิดกั้นก็ตาม แต่ถ้าสามารถมองเห็นและได้ยินเสียงก็ถือว่าใช้ได้ เพราะสิ่งปิดกั้นที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การละหมาดตามอิมามนั้นก็เหมือนกรณีของแถวที่มีความต่อเนื่องกัน”

(เรื่องการละหมาดตามอิมาม โดยอยู่อีกฝั่งของแม่น้ำ)

ประเด็นที่ 358 “หากมีการละหมาดตามอิมามโดยที่ระหว่างพวกเขาเหล่านั้นมีแม่น้ำหรือถนนที่ไม่กว้าง ที่ยังสามารถมองเห็นแถวละหมาดและการได้ยินเสียงตักบิรได้ ก็ถือว่าอนุญาตให้ละหมาดตามอิมามนั้นต่างจากทัศนะของท่านอบูหะนีฟะฮ์ที่ไม่อนุญาตในเรื่องนี้ นอกจากแถวละหมาดจะเชื่อมต่อกัน ซึ่งหลักฐานที่เราขอเห็นต่างกับทัศนะของท่านอบูหะนีฟะฮ์คือ คำกล่าวของท่านนบี คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสَّلَام ที่ว่า “แท้จริงอิมามถูกแต่งตั้งมาเพื่อให้ปฏิบัติตาม ดังนั้นพวกเขาอย่าได้ขัดแย้งกับอิมาม” ดังนั้นในรูปแบบใดก็ตามที่สามารถละหมาดตามอิมามก็ถือว่าอนุญาตให้ทำได้ เพราะมัสนิดของท่านนบี คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสَّلَام มีความคับแคบจนไม่สามารถรองรับทุกคนให้สามารถละหมาดใกล้กับท่านนบีได้ ซึ่งตราบใดที่พวกเขายังสามารถรับรู้อิริยาบถของอิมามได้ ก็ไม่มีอุละมาฮ์ท่านใดที่คัดค้านในเรื่องนี้”

4. มัชฮับอัลหัมปะลีย์

ในหนังสือ “อัลมุขนี” โดยอิบนุกุตามะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 620 ได้ระบุว่า

“ (ประเด็นการละหมาดตามอิมามของคนที่ยื่นละหมาดชั้นบนมัสนิดหรืออื่นจากมัสนิด หากแถวละหมาดได้ต่อเนื่องกัน) ซึ่งในกรณีนี้ไม่ต้องพิจารณาในเรื่องความต่อเนื่องของแถวละหมาด ถ้ามะอ์มูมและอิมาม

มอญในมัสญิดเดียวกัน ซึ่งท่านอัลลามิตีย์ได้กล่าวว่า “ไม่มีทัศนคติที่เห็นต่างกันในมัซฮับนี้ในกรณีที่มีอะหมุมยีน ละหมาดชั้นบนของมัสญิด ทั้งๆ ที่ระหว่างอะหมุมและอิมามนั้นไม่สามารถที่จะเดินผ่านไปมาหรือมองเห็น กัน ว่า การละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ แม้ว่าแถวละหมาดจะไม่ต่อเนื่องกันก็ตาม”

และในกรณีที่มีอะหมุมยีนละหมาดนอกมัสญิด หรือทั้งอะหมุมและอิมามละหมาดนอกมัสญิด การ ละหมาดตามอิมามนั้นถือว่าใช้ได้ ไม่ว่าจะอะหมุมจะยืนตรงกับอิมามหรือยืนอยู่สูงกว่าอิมาม จะสูงมากหรือน้อย แต่มีเงื่อนไขว่าแถวละหมาดต้องต่อเนื่องกันและต้องเห็นคนที่ละหมาดตามหลังอิมาม และไม่ว่าอะหมุมจะ ละหมาดในลานของมัสญิดหรือในบ้านหรือบนดาดฟ้าของบ้าน ส่วนอิมามได้ละหมาดบนดาดฟ้าของบ้านอีก หลัง หรือทั้งอะหมุมและอิมามละหมาดในพื้นที่กว้าง หรืออะหมุมละหมาดบนเรือลำหนึ่งส่วนอิมามละหมาดบน เรืออีกลำ ซึ่งนี่คือทัศนคติของมัซฮับอัชชาฟีอี๋ย นอกจากนี้หนึ่งในสองทัศนคติของมัซฮับอัชชาฟีอี๋ยยังมีเงื่อนไขว่า ระหว่างอะหมุมกับอิมามนั้นจะต้องไม่มีสิ่งใดมาปิดกั้นจนทำให้ไม่สามารถเดินผ่านไปมาได้ แต่สำหรับมัซฮับ ของเรา (ฮัมบะลี) ไม่มีกำหนดเงื่อนไขข้างต้นสำหรับการละหมาดตามอิมาม และไม่มีรายงานใตว่ามัน เป็นข้อห้าม และไม่มีรายงานใดที่สื่อเช่นนั้น ดังนั้นเงื่อนไขข้างต้นไม่ได้ทำให้การละหมาดตามอิมามใช้ไม่ได้ เฉกเช่น การมีระยะห่างเพียงเล็กน้อย กระนั้นก็ตามถ้ายังยืนยันว่ามันเป็นเงื่อนไข ความต่อเนื่องของแถว ละหมาดก็ยังหมายถึง ระหว่างอะหมุมกับอิมามนั้นจะต้องไม่ห่างจนเกินไปและจะต้องไม่ทำให้การปฏิบัติ ตามอิมามนั้นมีความเป็นไปได้

ท่านอิมามอะหมัดได้กล่าวถึงชายคนหนึ่งทีละหมาดวันศุกร์ด้านนอกมัสญิด โดยที่ประตูของมัสญิดถูก ปิด ไว้ว่า “ฉันหวังว่ามันจะไม่มีปัญหาใดๆ” และท่านอิมามอะหมัดถูกถามถึงชายคนหนึ่งที่ละหมาดวันศุกร์ โดยที่ระหว่างเขากับอิมามมีสิ่งปิดกั้นขวางอยู่ ท่านได้กล่าวว่า “ถ้าเขาไม่สามารถละหมาดในที่อื่นจากนั้นก็ไม่มี ปัญหาแต่อย่างใด เพราะเขายังสามารถปฏิบัติตามอิมามได้ ดังนั้น ถือว่าการละหมาดตามอิมามของเขา นั้นใช้ได้ แม้ว่าเขาจะไม่สามารถมองเห็นอิมาม เฉกเช่นคนตาบอด เพราะการมองเห็นหมายถึงการรับรู้ อิริยาบถของอิมาม ซึ่งการรับรู้ทำได้ด้วยการฟังเสียงตักบิร โดยเป็นประเด็นการมองเห็น และไม่มี ความแตกต่างระหว่างกรณีที่อะหมุมจะอยู่ในมัสญิดหรืออื่นจากมัสญิด” แต่ท่านอัลกอฎีถือว่า “ละหมาดนั้นใช้ได้ ถ้าทั้งอะหมุมและอิมามอยู่ในมัสญิดเดียวกัน และละหมาดนั้นจะใช้ไม่ได้ ถ้าอะหมุมละหมาดที่อื่นจากมัสญิด เพราะมัสญิดคือสถานที่ของการรวมตัวละหมาดญะมาอะฮ์ ซึ่งรวมถึงพื้นที่ละแวกใกล้เคียงกับมัสญิด แต่การ ละหมาดตามอิมามจะใช้ไม่ได้ถ้าอะหมุมละหมาดที่อื่น เพราะไม่ได้อยู่ในนัยของการละหมาดญะมาอะฮ์ และ เข้าข่ายการรายงานของท่านหญิงอาอิชะฮ์ (ที่ไม่อนุญาตให้ละหมาดด้านนอกมัสญิด)”

แต่ในมัซฮับของเรา (ฮัมบะลี) นัยของการสามารถเดินผ่านไปมา (ระหว่างแถว) หรือมีสิ่งปิดกั้น นั้นไม่มีความแตกต่างใดๆ ทำให้กลุ่มของมันจึงเหมือนกัน (ไม่ได้นำมาเป็นเงื่อนไข) แต่จำเป็นสำหรับคนที่ ไม่สามารถมองเห็นอิริยาบถของอิมามที่เขาจะต้องได้ยินเสียงตักบิร ทั้งนี้เพื่อที่เขาจะได้ปฏิบัติตามอิมาม แต่ถ้าเขาไม่ได้ยินเสียงตักบิรของอิมาม การละหมาดตามอิมามของเขาก็ถือว่าใช้ได้ เพราะเขาไม่ สามารถที่จะปฏิบัติตามอิมามได้

และในหนังสือ “มัจญ์มูอ อัลพะตาวา” โดยชัยคุลอิสลามอิบน์อุมัยยะฮฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 728 ระบุว่า “ในกรณีการละหมาดตามหลังอิมามของมะอ์มูม ไม่ว่าจะมะอ์มูมจะละหมาดอยู่ด้านนอกหรือด้านในของมัสญิด โดยระหว่างทั้งสองมีสิ่งปิดกั้นอยู่ ในกรณีเช่นนี้ถ้าแถวระหว่างทั้งสองได้ต่อเนื่องกัน ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามนั้นใช้ได้ ตามที่บรรดาอุละมาอ์ (อิตติฟาคว) เห็นพ้องกัน แต่ในกรณีที่ระหว่างทั้งสองมีถนนหรือแม่น้ำที่มีเรือสัญจรไปมา บรรดาอุละมาอ์ได้แบ่งออกเป็น 2 ทศนะ ซึ่งทั้งสองได้รายงานจากท่านอิมามอะหมัด 1. ไม่อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ ซึ่งเป็นทศนะของอิมามอับดุลอะซิซ 2. อนุญาตให้ละหมาดตามอิมามได้ ซึ่งเป็นทศนะของอิมามอัชชาฟีอีย์ และในกรณีที่ระหว่างทั้งสองมีสิ่งปิดกั้นที่ทำให้ไม่สามารถมองเห็นหรือเดินผ่านเข้าไปได้ บรรดาอุละมาอ์ได้มีทศนะที่หลากหลายด้วยกัน ซึ่งในทศนะของอิมามอะหมัดและอื่นจากท่านอนุญาตให้ละหมาดได้ และบางทศนะไม่อนุญาตให้ละหมาดตาม และบางทศนะอนุญาตเฉพาะในมัสญิดเท่านั้น และบางทศนะอนุญาตในกรณีที่มีความจำเป็นและไม่อนุญาตในกรณีที่ไม่มีความจำเป็น และไม่ข้อสงสัยว่ามันเป็นที่ยอนุญาตในกรณีที่มีความจำเป็นจริงๆ เช่นกรณีที่ประตูของมัสญิดถูกปิด หรือห้องสำหรับอิมามนำละหมาดถูกปิด เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ถ้าการมองเห็นอิมามเป็นสิ่งที่ยาวาญิบ มันก็จะถูกอนุโลมในกรณีที่มีความจำเป็นตามที่ได้นำเสนอก่อนหน้านี้ และสิ่งที่เป็นข้อยาวาญิบในการละหมาดและการละหมาดญะมาอะฮฺจะได้รับการอนุโลมด้วยความจำเป็นที่เกิดขึ้น ทั้งๆ ที่การละหมาดญะมาอะฮฺดีกว่าการละหมาดตามลำพังในทุกสถานการณ์”

ท่านอิบน์อุมัยยะฮฺได้กล่าวถึงประเด็นการยืนละหมาดตามลำพังหลังแถวละหมาดที่มีอยู่ ไว้ว่า “เช่นในกรณีที่คนๆ หนึ่งไม่มีที่ยืนละหมาดนอกจากจะต้องละหมาดตามลำพังหลังแถวละหมาดที่มีอยู่ ซึ่งอุละมาอ์มีทศนะที่ต่างกันในเรื่องของการละหมาดตามลำพังเช่นนี้ แต่ที่ถูกต้องที่สุดคือการละหมาดนั้นใช้ได้ เพราะข้อยาวาญิบทั้งหมดในละหมาดจะได้รับการอนุโลมในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติมันได้ ด้วยเหตุนี้การละหมาดของมะอ์มูมที่ยืนลำหน้าอิมามด้วยความจำเป็นถือว่าการละหมาดนั้นใช้ได้ ตามทศนะของบรรดาอุละมาอ์ในมัชฮับอิมามอะหมัด”

ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ทศนะต่างๆ ของอุละมาอ์ในมัชฮับข้างต้น ล้วนเห็นพ้องว่ามูลเหตุหลักของการละหมาดตามอิมามคือการรับรู้อิริยาบถของอิมาม การได้ยินเสียงตักบิร รวมถึงการรับรู้ขั้นตอนต่างๆ ในการละหมาดของอิมาม ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่สามารถบรรลุมูลเหตุหลักนี้ได้ ก็ถือว่าการละหมาดตามอิมามนั้นได้บรรลุผลไปด้วย แม้ว่าในระหว่างพวกเขาจะเห็นต่างในเรื่องต้องครบเงื่อนไขอื่นๆ ที่มีอยู่ในยามปกติหรือไม่ แต่ในวิกฤตการณ์ที่ไม่เป็นปกติพวกเขาต่างเห็นพ้องในเรื่องการมีข้ออนุโลมและข้อผ่อนปรนต่างๆ ซึ่งมันสอดคล้องกับวิกฤตการณ์ที่เรากำลังเผชิญในปัจจุบัน – อัลลอฮฺเท่านั้นทรงรู้ดียิ่ง

บทที่สาม

เงื่อนไขสำคัญที่ต้องคำนึงในการปฏิบัติตามประเด็นนี้

1. จำเป็นที่จะต้องเกิดวิกฤติการณ์ที่สร้างความหวาดกลัว จนถึงขั้นจำเป็นที่จะต้องยุติการรวมตัวละหมาดในมัสญิด เฉกเช่นวิกฤติการณ์ (ไวรัสโควิด 19) ที่กำลังเกิดขึ้นนี้
2. ต้องละหมาดตามอิมามที่ครบคุณสมบัติที่อนุญาตให้ตามได้ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การพิจารณาถึงการรวมตัวละหมาดเป็นญะมาอะฮ์เท่านั้น เพราะเพียงแค่การรวมตัวกันละหมาด ทั้งๆ ที่อิมามขาดคุณสมบัติเหมือนในยามปกติ (เช่น การอ่านอัลกุรอานได้ถูกต้อง เป็นต้น) ก็ไม่ถือว่าเป็นข้ออนุโลม
3. การละหมาดตามอิมามต้องเป็นไปเพื่อการทำให้วัตถุประสงค์หลักของศาสนา (มะกอดิต อัชชะรีอะฮ์) ได้บรรลุผล นั่นคือการฟื้นฟูหลักการศาสนาและอัตลักษณ์ของมันโดยไม่ต้องระงับโดยสิ้นเชิง และต้องไม่มีความตั้งใจที่จะก่อให้เกิดข้อพิพาทและความบาดหมางระหว่างมุสลิมด้วยกัน
4. มะอ์มูมจะต้องมองเห็นอิริยาบถหรือได้ยินเสียงของอิมาม รวมถึงต้องรับรู้ว่าอิมามกำลังละหมาดอยู่ในขั้นตอนใด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติตาม
5. สามารถปฏิบัติตามอิมามในขั้นตอนต่างๆ โดยส่วนใหญ่ ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงสิ้นสุดของการละหมาด
6. เวลาละหมาดของอิมามกับมะอ์มูมต้องสอดคล้องกัน
7. จะต้องไม่เกิดปัญหาติดขัดในขณะที่ละหมาดตาม เช่น เสียงหรือภาพขาดหาย หรือมีเสียงแทรกที่ทำให้การปฏิบัติตามอิมามได้ขาดตอนหรือมีความยุ่งยาก
8. ต้องมีการประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มัสญิดหรือสื่อออนไลน์ ในการจัดสรรอิมามที่ผู้คนสามารถละหมาดตามได้ ซึ่งตัวเลือกที่ดีที่สุดสำหรับคนที่อยู่ในบ้านคือการละหมาดตามอิมามที่อยู่ใกล้กับพวกเขามากที่สุดเท่าที่พวกเขาจะทำได้ และอย่าทำในสิ่งที่มีนัยยะจากขอบเขตที่ศาสนาได้อนุญาตไว้
9. ต้องย้ำเตือนกันถึงความสำคัญของการละหมาดญะมาอะฮ์ที่มีสัจจะ เพราะมันเป็นหลักเดิม ส่วนการอนุญาตให้พวกเขาปฏิบัติเช่นนี้ได้ นั้นเฉพาะช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์ที่ยังคงมีความจำเป็นเท่านั้น แต่หลังจากที่วิกฤติการณ์ของโรคระบาดได้คลี่คลายไปแล้ว การละหมาดตามอิมามในรูปแบบนี้ถือว่าใช้ไม่ได้
10. ต้องตักเตือนให้ตระหนักถึงวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ และทำให้พวกเขาสำนึกในความโปรดปรานของอัลลอฮ์ที่ได้บัญญัติการละหมาดญะมาอะฮ์และทำให้มันมีความประเสริฐ และให้พวกเขาเตาบัตตัวต่ออัลลอฮ์จากการละทิ้งมัน และอย่าละเลยจากการไปร่วมละหมาดที่มีสัจจะหลังจากที่วิกฤติการณ์ได้คลี่คลายไปแล้ว และให้พวกเขาสัญญาต่ออัลลอฮ์ว่าจะฟื้นฟูบ้านของอัลลอฮ์ด้วยการเข้าไปละหมาดในนั้นเท่าที่สามารถจะทำได้

คำถามเสริมของผู้แปลจากการให้คำตอบของผู้เขียน

1. กรณีใดบ้างที่เป็นการปฏิบัติที่เกินเลยจากขอบเขตที่ศาสนาได้อนุญาตไว้ ?

คำตอบ เช่น การละหมาดตามอิมามซำมัสนูตไกลบ้าน ในขณะที่มัสนูตที่เราละหมาดเป็นประจำหรือละแวกนั้นมีการไลฟ์สดถ่ายทอดการละหมาดหรือส่งเสียงตามสาย นอกจากนี้จะมีเหตุผลที่ถูกยอมรับตามบทบัญญัติอิสลาม

2. กรณีมัสนูตที่เราละหมาดเป็นประจำหรือละแวกนั้นไม่มีการไลฟ์สดถ่ายทอดการละหมาดหรือส่งเสียงตามสาย เราสามารถละหมาดตามการไลฟ์สดของมัสนูตที่อยู่ในจังหวัดอื่นได้หรือไม่ ?

คำตอบ อนุญาตให้ทำได้

3. กรณีมัสนูตที่เราละหมาดเป็นประจำหรือละแวกนั้นมีการไลฟ์สดถ่ายทอดการละหมาดหรือส่งเสียงตามสาย แต่อิมามมีคุณสมบัติบางประการที่ไม่เป็นที่ยอมรับตามหลักการศาสนา เราสามารถเลือกละหมาดตามการไลฟ์สดจากมัสนูตอื่นได้หรือไม่ ?

คำตอบ อนุญาตให้ทำได้

บทปิดท้าย

ข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้นำและนักวิชาการต่อวิกฤติการณ์นี้

คนที่เป็นแกนนำในสังคมทั้งเป็นเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ ผู้นำ และผู้ที่มีอำนาจทุกคน จะต้องเข้ามา มีบทบาทและเอาใจใส่ต่อการดำรงอัตลักษณ์ต่างๆ ของศาสนาอัลลอฮ์ และเอาใจใส่ต่อการดำเนินชีวิตและ สุขภาพของผู้คน พวกเขาจะต้องทุ่มเทและพยายามอย่างยิ่งในการจัดการวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการ เข้ามาดูแลสภาพจิตใจและจิตวิญญาณของผู้คนที่ต้องเผชิญกับโรคระบาดที่ร้ายแรงนี้ แน่นนอนการระงับจาก การปฏิบัติตามชะรีอะฮ์และอัตลักษณ์ที่สำคัญของมันนั้นย่อมส่งผลอันตรายและก่อพิตนะฮ์ต่อผู้คนยิ่งกว่าการ เสียชีวิตและการเจ็บป่วยเสียอีก

อันที่จริงประชาคมโลกได้เผชิญกับโรคระบาดที่ร้ายแรงมาหลายครั้งแล้ว ซึ่งทั้งหมดล้วนทำให้เกิด ความสูญเสียอย่างมากมาย แต่สำหรับชาวมุสลิมแล้วพวกเขาต่างยำเือนให้ยึดมั่นต่อหลักการศาสนาที่ถูกสั่งใช้ และปฏิบัติตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ที่กำหนดให้ว่าของพระองค์เผชิญหน้ากับบททดสอบที่เกิดขึ้น และสิ่ง นั้นย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ยกเว้นการเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติตามชะรีอะฮ์ของพระองค์ และดำรงอัตลักษณ์ที่สำคัญ ต่างๆ รวมถึงการเปล่งเสียงแห่งการรำลึกถึงพระองค์ และการเชิดชูพระดำรัสของพระองค์ และให้พวกเขาให้ ความสำคัญกับวัตถุประสงค์หลักของศาสนา (มะกอศิด อี้ชชะรีอะฮ์) และนัยที่สูงส่งของมันมากกว่าการให้ ความสำคัญกับขั้นตอนและวิธีการประกอบศาสนกิจ เพราะอัลลอฮ์ ตะอาลา ได้ทำให้ทุกคำสั่งใช้ของพระองค์ ล้วนมีหิกมะฮ์ ซึ่งพระองค์ได้บัญญัติการละหมาดและการสร้างมัสญิดเพื่อให้มีการรำลึกถึงพระองค์ ดังที่อัลลอฮ์ ตะอาลา ได้ดำรัสว่า

[14: طه] ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي 14﴾

“และจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาดเพื่อรำลึกถึงข้า”

และพระองค์ได้ดำรัสว่า

[36: النور] ﴿فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تَرْفَعَ وَيُذَكِّرَ فِيهَا أَسْمُهُ 36﴾

“ในบรรดาบ้าน (หมายถึงมัสญิด) อัลลอฮ์ทรงอนุญาตให้เทิดพระเกียรติ และให้พระนาม ของพระองค์ถูกรำลึกอยู่เสมอ”

แน่อนอนว่าหากเราได้รับงับจากการละหมาดญะมาอะฮ์ทั้ง 5 เวลา เพียงเพราะความหวาดกลัวต่อโรค ระบาด ก็เท่ากับว่าเราได้ระงับวัตถุประสงค์หลักของมันไปด้วย นั่นคือการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ตะอาลา และเชิดชู พระนามของพระองค์ แต่ถ้าเรายังคงดำรงการละหมาดญะมาอะฮ์ทั้ง 5 เวลาเท่าที่เราสสามารถทำได้ และไม่ได้ ทำให้เกิดข้อบกพร่องของหลักการสำคัญในการทำอิบาดะฮ์ในวิกฤติการณ์ที่มีความจำเป็น ก็ถือว่าเราได้ดำรง รักษาคำสั่งใช้และวัตถุประสงค์หลักของศาสนาเอาไว้ รวมถึงสามารถที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ที่ สอดคล้องกับหลักการของศาสนา

ขอวิงวอนต่ออัลลอฮ์ ตะอาลา ได้โปรดให้เราทุกคนได้ดำรงมั่นในการรักษาวัตถุประสงค์หลักของศาสนาและบทบัญญัติต่างๆ และขอให้พวกเราทุกคนเป็นหนึ่งในคนที่ได้ทุ่มเทความสามารถเพื่อให้บรรลุถึงสังฆธรรมที่สอดคล้องกับตัวบทหลักฐานของวะหฺยูที่มีความบริสุทธิ์ และยึดมั่นในแนวทางการวินิจฉัยของกลุ่มชนคนรุ่นแรกโดยไม่หลุดออกจากการอิญฺมาอ์ของพวกเขา พร้อมกับการเอาใจใส่ต่อสภาพความจำเป็นของผู้คน และขออัลลอฮ์ทรงทำให้วิกฤติการณ์เช่นนี้ได้คลี่คลายลง และขอให้โรคระบาดได้หมดหายไป และขอให้ความช่วยเหลือที่มาจากพระองค์มีมาอย่างเร่งด่วนที่สุด แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงคัมครองและผู้ทรงสามารถ

การสรรเสริญทั้งหลายเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลโลก

โดย

อบูมุฮัมมัด อัลมุอฺตซซุบิลลาฮฺ ริฎอ อะหมัด สมะดี
ก่อนละหมาดซุฮฺรฺในวันอังคาร ที่ 21 เดือนชะอฺบาน ปี ฮ.ศ. 1441
ตรงกับ วันที่ 14 เดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2020

แปลโดย

อบูอิบานะฮฺ ฟิตยะตุลฮัก
ในวันอังคารที่ 28 เดือนชะอฺบาน ปี ฮ.ศ. 1441
ตรงกับ วันที่ 21 เดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2020